

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

KALKINMA BÜLTENİ

Temmuz-Aralık 2023 Sayı: 71

DOĞU MARMARA'DA

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ KADIN İSTİHDAMI

KALKINMA
AJANSLARI

2024
TEMASI

MARKA Kadın Girişimciliği
ve Kadın İstihdamı Destekleri

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın
Avrupa Birliği Finansmanlı
Kadın Girişimciliği Projeleri

Yalova Makine İhtisas OSB
Yenilik Merkezi

Köşe Bucak
Doğu Marmara
Spor Turizmi ve Sakarya

İyi Uygulama Örneği
(Altınova Yöresel Ürünler Merkezi)

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

KALKINMA BÜLTENİ

Temmuz-Aralık 2023 Sayı: 71

KALKINMA BÜLTENİ DERGİSİ SAHİBİ

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

İMTİYAZ SAHİBİ

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri
Mustafa ÇÖPOĞLU

YAYIN KURULU BAŞKANI

Büşra DURU GÜNEŞ

YAYIN KURULU

Betül TEKÇE

Hayriye SEZER

Merve KAYA

Muttalip PEKER

Selim POLAT

Yasemin DİLEK

TASARIM

Cüneyt POLAT

Kalkınma Bülteni Dergisi'nin tüm yayın hakkı Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'na aittir. Dergideki yazı ve fotoğraflar, Ajanstan izin alınmadan, eğitim ve tanıtım amaçlı kısmi alıntılar hariç olmak üzere, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz. Yazılar ancak kaynak gösterilmek suretiyle iktibas edilebilir.

Dergide yayınlanan yazı/makalenin içeriğiyle ilgili bütün sorumluluk yazara aittir. Yazılardaki/makalelerdeki görüş ve düşünceler "Doğu Marmara Kalkınma Ajansı"nın resmi görüşünü yansıtmaz.

Dergide yayınlanmak üzere yazı/makalenin yayınlanması konusundaki takdir yetkisi yayın kuruluna aittir. Yayın kurulu yazı/makalede gerekli gördüğü değişikliği yapabilir.

SUNUŞ

Günümüzde küresel ölçekte çok yönlü bir kavram olarak anılan kalkınma, ülke ekonomilerinin seviyelerinin ölçülmesinde önemli bir belirleyicidir. Bir ülkenin kalkınma seviyesinin ölçülmesi kapsamında ise kadın istihdamı en önemli göstergeler arasında yer almaktadır. Dünya genelindeki ağırlıklandırmaya paralel olarak ülkemizde de işgücüne katılım sürecinde kadın-erkek sayısı arasındaki ayrım sebebiyle kadın istihdamı potansiyeli etkin olarak kullanılamamaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranında meydana gelecek olan bir artışın, ekonomik kalkınmayı olumlu yönde etkileyeceği gibi sosyal kalkınma üzerindeki yoğun etkileri de göz ardı edilmemelidir. Kadın istihdamı, içinde bulunduğumuz dönemsel şartlarda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında temel dayanaklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2024 yılı teması olarak "Kadın Girişimciliği/Kadın İstihdamı" konusu belirlenmiştir. Bu kapsamda kadınların işgücü piyasasına girişlerinde karşı karşıya olduğu engellerin ortadan kaldırılması ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesine yönelik politikalar öncelikli konular arasında olmuştur. Bu politikalardaki temel amaç, kadınların iş piyasasının gerektirdiği becerileri edinmesi, liderlik yönlerinin güçlendirilmesi suretiyle yerel ekonomik kalkınmanın tetikleyici gücü olmasının önünün açılmasıdır. Bu bilgiler ışığında kadın girişimciliği ve istihdamının geliştirilmesi konusundaki çalışmalar tüm Ajansların gündeminde olmakla birlikte MARKA olarak bu kapsamda çalışmalarımızı yürütmekteyiz. Bu çalışmalarımız arasında olan Kalkınma Bülteni'nin bu sayısını; "Kadın Girişimciliği/İstihdamı" teması çerçevesinde paydaşlarımızla birlikte yaptığımız değerlendirmeler, Ajans uzmanlarımız tarafından hazırlanan makaleler ve bilgilendirme çalışmalarımız oluşturmaktadır. Bülten'de öncelikli olarak Kadın Girişimciliği/Kadın İstihdamı Destekleri ile ilgili bilgilendirme yapılmış; konu özelinde ekonomik ve sosyal anlamda kadın istihdamı konusundaki önemli konu başlıklarına yer verilmiştir.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) ulusal ve bölgesel hedefler doğrultusunda kadın istihdamına/girişimciliğine yönelik birçok faaliyet gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede, Ajansımızın yürütmüş olduğu çeşitli destek programları

aracılığı ile kadın istihdamı ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi bir misyon olarak belirlenmiştir. Ajansımızın bahse konu destek programlarından faydalanan iki örnek projeye ait detaylara bülten içeriğinde ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Ayrıca Bülten'de yer alan "Sürdürülebilir Kalkınmada Kadın İstihdamının Önemi" başlıklı yazıda ise kapsayıcı bir kalkınma anlayışının kadınların erkeklerle istihdama katılmada eşit sosyo-ekonomik şartlara sahip olmalarına dayandığı gerçeği vurgulanarak sosyal kalkınmanın önemine değinilmiştir.

Bültende ayrıca Ticaret ve Sanayi Odaları Kadın Girişimci Kurulları/Sivil Toplum Kuruluşları ile kadın girişimcilere, kooperatiflere verilen desteklerle ilgili röportajlar yer almaktadır. TOBB Bolu İl Kadın Girişimciler İcra Kurulu, Villa Kırkpınar Konaklama Tesisi, Düzce Kadın Emeği Merkezi, Yalova Girişimci Kadınlar Derneği, GİLEM Dilovası Kadın Kooperatifi ile görüşülerek kooperatiflerin faaliyetleri, kadın girişimci olarak karşılaştıkları zorluklar ve kendi işini kurmak isteyen ancak cesaret edemeyen yarının girişimci kadınlarına yönelik önerilerinin neler olabileceği gibi sorulara yer verilmiştir.

Hem kırsal kalkınma anlamında hem de kadın istihdamı/girişimciliği açısından örnek olarak gösterilen "Altınova Yöresel Ürünler Merkezi" projesi için başvuru sahipleri ile gerçekleştirilen röportajda proje amaç ve hedeflerinin kadın istihdamı ve kadın girişimciliğini nasıl desteklediği, projenin kooperatifleşme sürecine nasıl katkıda bulunduğu gibi sorulara yer verilmiştir. Kadın kooperatifçiliği iyi uygulama örneği olan proje; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) kapsamında desteklenmiş olup proje ile kadının güçlendirilmesi, kadın istihdamı ve girişimciliği, cinsiyetler arası fırsat eşitliğinin sağlanması, kırsal kalkınma, tarımsal ürünlerin geliştirilmesi ve katma değerlerinin artırılması, yöresel ürünlerin markalaşması kapsamında kooperatifleşmenin teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Ulusal ve bölgesel ölçekte kalkınmanın en önemli adımlarından biri olan kadın istihdamının sağlanması amacına yönelik çalışmalarımızın ve desteklerimizin devam edeceğini belirtiyor, bültenin hazırlanmasında emeği geçen paydaşlarımıza ve çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Mustafa ÇÖPOĞLU

Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

- > Sürdürülebilir Kalkınmada Kadın İstihdamının Önemi 4
Dr. Merve ÇALHAN (MARKA - Kocaeli Yatırım Destek Ofisi Uzmanı)
- > Sığınmacı Kadınlara Yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Uluslararası Finansmanlı Girişimcilik Projeleri 6
Yasemin DİLEK (MARKA - Kocaeli Yatırım Destek Ofisi Uzmanı)
- > MARKA Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamı Destekleri 8
Sinan KILIÇTEK (MARKA - Proje Uygulama Birimi Uzmanı)
- > Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamında Bölgemizden Röportajlar- KOCAELİ 10
Elif ÖZHUY (Dilovası Kadın Kooperatifi Başkanı)
- > Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamında Bölgemizden Röportajlar- SAKARYA 13
Janset GÜNEŞ (Villa Kırkpınar Konaklama Tesisi Kurucusu)
- > Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamında Bölgemizden Röportajlar- BOLU 16
Emine YÜCE (TOBB Bolu İl Kadın Girişimciler İcra Kurulu Başkanı)
- > Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamında Bölgemizden Röportajlar- DÜZCE 18
Nermin ALAYILDIZ (Kadın Emeği Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı)
- > Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamında Bölgemizden Röportajlar- YALOVA 20
Emine YÜKSEKOL (Yalova Girişimci Kadınlar Derneği Başkanı)
- > YALOVA-Altınova Yöresel Ürünler Merkezi 23
Kubilay KARACA (Fen İşleri Müdürü)
- > Doğu Marmara Bölgesi: Stratejik Yatırımlar ve Gelecek Vizyonu 28
Mesut ÇINAR (MARKA - Bolu Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü)
- > Yalova Makine İhtisas OSB Yenilik Merkezi 30
Hüseyin Özgür ÜNSAL (Yalova Makine İhtisas OSB Yenilik Merkezi Koordinatörü)

DOĞU MARMARA'DA

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ
KADIN İSTİHDAMI

KALKINMA

AJANSLARI

2024

TEMASI

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA KADIN İSTİHDAMININ ÖNEMİ

Kalkınma sosyal refahın tüm bileşenlerini içeren ve bir ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısındaki gelişmelerin toplumun refahını arttırmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. Sermaye, teknolojik ilerleme ve iktisadi örgütlenmenin yanı sıra, yetişmiş işgücü, kalkınma ve büyümenin en önemli unsurlarından birisidir. Dolayısıyla ekonomik büyüme toplumun refahın ölçümünde yeterli bir değişken değildir. Büyüme bir ekonomide tüm üretim faaliyetlerinin belli bir dönem içinde yarattığı katma değer toplamı ve bu tanıma bağlı olarak kalkınma yaratılan katma değer toplumun refah, konfor ve yaşam standartlarının artırılmasına yönelik sağladığı bir etki olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik büyümenin teşvik edilmesine yönelik çalışmaların yanı sıra, sosyal kalkınmanın sağlanması ve sosyal kalkınmaya yönelik araçların geliştirilmesi kalkınma ajanslarının gerçekleştirdiği çalışmalar kapsamında yer almaktadır.

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar tarihsel süreç içinde üretim mekanizmalarının her aşamasında bulunmalarına karşın; ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmanın olanaklarından yeteri kadar faydalanamamışlardır. Özellikle de az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadınlar erkeklere oranla daha az istihdama katılmakta ve daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar. Kadın istihdamının düşük olması hem kadınların kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünde önemli bir engel teşkil etmekte hem de sosyal kalkınmayı imkânsız kılmaktadır. Dolayısıyla kapsayıcı bir kalkınma anlayışı kadınların erkeklerle istihdama katılmada eşit sosyo-ekonomik şartlara sahip olmalarına dayanmaktadır.

Dünya genelinde kadın işgücünün formel sektörlerdeki istihdam oranı hala düşüktür ve kadınların büyük bir çoğunluğu aldıkları ücretle “çalışan yoksullar” içinde değerlendirilmektedir. Bilgi/iletişim teknolojilerindeki

gelişmeler ve kalkınma araçlarının sunduğu yeni fırsatlara rağmen; kadınlar hala dünya yoksulları arasında en yoksul diliminin içinde yer almaktadırlar.

Kadınların kalkınmadaki rolü; uluslararası plan, program, politika belgelerinde 1970'li yıllarda yer almaya başlamıştır. 1975 yılında Birleşmiş Milletlerin gerçekleştirmiş olduğu Birinci Dünya Kadın Konferansı ile eş zamanlı olarak ilan ettiği 'Kadın Yılı Bildirgesi' ile toplumsal cinsiyete dayalı planlama kavramı, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan stratejik dokümanlarda yer almaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 1990 yılından bu yana hazırlamış olduğu 'İnsani Kalkınma Raporlarında, 'Cinsiyet Güçlendirme Ölçütü' (Gender Empowerment Measure) kavram olarak ilk kez 1995 yılında yer almıştır. Bugün kadın ve kalkınmanın konusu, kadınların işgücüne katılımı, güvenceli işlerde istihdamı, toplumsal statüsü, karar alma mekanizmalarındaki fonksiyonel rolü üzerinden çalışılmaktadır.

Özellikle de gelişmekte olan ülkelerde kadın istihdam oranlarının görece düşük olması, topyekûn bir kalkınma hamlesinin uygulanmasını imkânsız hale getirmektedir. Türkiye'de kadın istihdam oranı 2004 yılından itibaren bir yükseliş trendi içinde olsa da, hala OECD ve AB ülkelerinin gerisindedir. Türkiye'de mülga Devlet Planlama Teşkilatı, ilk kez 1990-1994 yıllarını kapsayan 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kadınların sosyo-ekonomik olarak güçlendirilmesi konusuna yer vermiştir. Kadınların işgücüne katılımının düşük olması, iş hayatında yer alan kadınların karşılaştıkları güçlükler, kadınların mesleki eğitimde yer alması ve kadın girişimciliği gibi kavramlar yer almıştır. 2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planı'nda kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması için kadınların işgücüne katılımını arttıracak girişimcilik, finansal & dijital okur-yazarlık ve kooperatifçilik gibi alanlarda programların kapsamının genişletileceği noktası vurgulanmıştır.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda her yıl kalkınmaya girdi teşkil eden önemli konular, kalkınma ajanslarının teması olarak belirlenmekte ve ajanslar faaliyetlerini bu temalara uygun olarak gerçekleştirmektedir. Kalkınma ajanslarının 2024 yılı teması ise "Kadın Girişimciliği/Kadın İstihdamı" olarak belirlenmiştir. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, kuruluşundan bu yana bölgesel kalkınmadaki sorumluluğunun bilinciyle TR42 Bölgesi illeri için kalkınmayı sürdürülebilir ve kapsayıcı olarak ele alarak kadın istihdamının teşvik edilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir. İnsan kaynağına yapılan her

yatırımın ülkenin gelişmesine yaptığı katma değer yadsınamaz nitelikte olduğuna inanan MARKA, 2010-2015 yılları arasında yapılan toplam 79 girişimcilik eğitimiyle; 2370 kursiyere eğitim vermiş; eğitime katılanlardan 935 kadın girişimci adayı sertifika almayı hak etmiştir. MARKA, gerek kadın girişimci adaylarına verdiği destekler gerekse de kadın istihdamının artırılmasına yönelik politika önerilerinin yer aldığı tematik raporlarla bölgedeki kadın istihdamının artırılmasında öncü çalışmalar yapmıştır. İnsan merkezli kalkınma anlayışını ön plana çıkaran MARKA, önümüzdeki dönemde de bölgedeki kadın istihdamını artıracak ve kadın girişimciliğini özendirecek programlar tasarlamaya devam edecektir.

Hazırlayan: Dr. Merve ÇALHAN

MARKA - Kocaeli Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

Sığınmacı Kadınlara Yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Uluslararası Finansmanlı Girişimcilik Projeleri

Kadın girişimciliğinin desteklenmesine yönelik en belirgin atılımlar arasında çoğunluğu AB olmak üzere uluslararası finansmanlı projelerin hayata geçirilmesi akla gelmektedir. Bu kapsamda Kalkınma Ajansımızın bağlı bulunduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen üç proje aşağıda detaylı incelenmiştir.

Mülteci ve Yerel Topluluklar için Sosyal Girişimcilik Güçlendirme ve Uyum (SEECO) Projesi

Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) altında sağlanan fonlar kapsamında yürütülen proje ile sosyal girişimcilik odağında kadınların sosyoekonomik yönden güçlendirilmesi ve toplumsal uyumun sağlanması amaçlanmıştır. Proje uygulama alanı mülteci ve sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Hatay, Osmaniye, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Mersin ve Mardin illerinden oluşmaktadır. Projenin temel hedef grupları sığınmacılar ve yerel topluluklar arasında yer alan kadın ve 30 yaş altı genç girişimcilerdir.

Proje ile mülteci ve ev sahibi topluluklarında sosyal girişimciliği desteklemeye yönelik faaliyetler finanse edilmektedir. Kurulacak olan sosyal girişimlere yönelik iş kurma desteği sağlanırken; bu girişimlerde istihdam edilen kişiler de projeden birincil fayda sağlayacaktır. Sosyal girişimler tarafından sağlanan malların alıcıları ve hizmetlerin kullanıcıları da projenin dolaylı faydalanıcıları olarak proje faaliyetlerinde yer almaktadır.

Proje geçim kaynakları ile ilgili tesislerdeki eksiklikleri gidermeyi, mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki kadınların gelir elde etmelerini desteklemeyi ve sosyal girişimler etrafında mültecilerin, sosyal hayata katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda belirlenen geçim kaynakları; kooperatiflere yönelik endüstriyel mutfaklar, pazar yerleri, kreşler, sosyal girişimcilik merkezlerinin oluşturulması ile desteklenecektir.

Projenin temel hedeflerinden birisi özellikle düşük gelire sahip sığınmacı bireylerin ekonomik koşullarının iyileştirip, ESSN uygulamasından çıkmasına katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan sosyal girişimciler sayesinde bireylerin sürdürülebilir bir gelir kaynağı sağlamanın sosyal yardım sisteminden çıkışı hızlandıracağı öngörülmektedir.

Göç, Girişimcilik ve Sosyal Uyum (ENHANCER) Projesi

FRIT programı kapsamında Avrupa Birliği tarafından fonlanan ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) tarafından yürütülen diğer bir proje ile geçim kaynağı ve istihdam imkânları aracılığıyla Türkiye'deki sığınmacıların girişimcilik kültürü geliştirilmesi ile ev sahibi topluluklara sosyoekonomik katılımına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Geçici koruma altındaki Suriyeliler ve ev sahibi toplulukların girişimcilik etkinliklerini artırmak için ihtiyaç duydukları kaynaklara erişim seviyesini artırmak odağında hayata geçirilen projede; Girişimcilik Ekosistem Kurumu, Ortak Kullanım Tesisi Oluşturulması, İstihdam Yaratma Odaklı Kobi Hibe Programı Yürütülmesi, İstihdam Yaratma Odaklı Kooperatif Programı Yürütülmesi temalarındaki dört başlık altındaki faaliyetlere finansman sağlanacaktır. Projede, sığınmacıların yoğunlukta yaşadığı güney illeri ve İstanbul, Ankara, İzmir illerinde yaşayan sığınmacı kadınlar hedef gruplar arasında yer almaktadır. Projede, girişimci adaylarına Genel Girişimcilik eğitimleri ve mentörlük hizmetleri verilmektedir.

Projenin öne çıkan faydalı faaliyetlerinden bir diğeri iş dünyası buluşmalarını içeren B2B etkinlikleridir. Suriyeli girişimcilerin birlikte çalışma imkânlarının geliştirilmesi, iş geliştirme becerileri kazanmaları ve iş bağlantılarını güçlendirmeleri hedefiyle düzenlenen etkinliklerde, yeni

iş birliği alanları için önemli adımlar atılmakta ve sığınmacılara ait start-up'lar stant alanında ürünlerini sergileme fırsatı bulmaktadır.

İşten Sosyal Uyuma (Business to Social Cohesion) Projesi

Projenin finansman sağlayıcısı Japonya Hükümeti olup, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi uygulama ortağı olarak faaliyetleri yürütmektedir. Proje ile Kadın işletmecilerin, girişimcilerin ve kooperatiflerin pandemi dönemi etkileriyle başa çıkmaları ve işletmelerin güçlenmelerine destek olmak hedeflenmiştir.

Proje faaliyetleri arasında yer alan 75 kadın girişimci ve kadın kooperatifine iş geliştirme kampı (bootcamp) yapılması ve 40 kadın girişimci ve kadın kooperatifine eğitim, danışmanlık ve hibe desteği verilmesi ile girişimcilik kültürünün geliştirilmesine yönelik adımlar desteklenmektedir. Verilen danışmanlık hizmetleri sonucu ortaya çıkan ihtiyaçlar için aynı destek sağlanmış ve desteklenen kooperatiflerin ticarileşme ve satış kanallarını geliştirmeleri amacıyla yerel, bölgesel ve uluslararası tedarik zincirleri, e-ticaret platformları ve hedef illerdeki potansiyel alıcılar nezdinde girişimde bulunulması sağlanmıştır. Yerel ürünlerin ticarileşmesi ve tanıtımı için envanter çalışması yapılmış; Türkiye'nin yöresel ürün haritası çıkarılmıştır.

Hazırlayan: Yasemin DİLEK

MARKA - Kocaeli Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

MARKA Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamı Destekleri

Toplumlarda kadın iş gücünün ve istihdamının artırılması, ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek adına oldukça önem arz etmektedir. Ekonomik ve sosyal anlamda kadın istihdamının faydalarını daha detaylı incelediğimizde aşağıda yer alan önemli konu başlıkları karşımıza çıkmaktadır.

1. Ekonomik Büyüme: Kadınların işgücüne katılımı, bir ülkenin ekonomik büyümesine olumlu katkıda bulunur. Daha fazla kadın işgücüne katıldığında, üretkenlik artar ve bu da ekonomik büyümeyi tetikler.

2. Gelir Artışı: Kadınların istihdam edilmesi, aile gelirlerini artırır ve bu da toplumda yaşam standartlarını yükseltir. Ailelerin ekonomik refahı, kadınların istihdam durumu ile doğrudan ilişkilidir.

3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Kadın istihdamı, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eder. Kadınların iş dünyasında daha fazla yer alması, toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların ekonomik özgürlüğüne katkıda bulunur.

4. İnovasyon: Kadınların iş gücüne katılması, farklı perspektifler ve deneyimlerin iş dünyasına dahil olmasını sağlar. Bu da inovasyonu artırabilir.

5. İstikrarlı ve Güçlü Aile Yapısı: Kadınların istihdamı, aile yapısının güçlenmesine katkıda bulunabilir. Ekonomik olarak güçlü kadınların varlığı, ailelerin daha istikrarlı olmasına yardımcı olabilir.

6. Toplumsal Refah: Kadın istihdamı, toplumsal refahın artmasına yardımcı olabilir. Kadınların ekonomik özgürlükleri ve yeteneklerini kullanmaları, toplumun genel refahını artırabilir.

Ülkemizin demografik yapısına genel bir çerçevede bakıldığında; 2022 yılı istatistiklerine göre Türkiye'nin toplam nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişiden oluşmaktadır. Bunun 42 milyon 704 bin 112'sini erkekler oluştururken, 42 milyon 575 bin 441'ini kadın nüfusu oluşturmaktadır. Bir başka deyişle erkekler nüfusun % 50,01'ini, kadınlar ise %49,09'unu oluşturmaktadır (TÜİK, 2022). Türkiye'de erkek ve kadınların iş gücüne katılım oranına bakıldığında erkeklerin 74,8 kadınların ise 37,55'dir (TÜİK, 2022). Türkiye ortalamasını gösteren bu oran bölgemizde de paralellik göstermektedir.

Ajansımızın çalışma bölgesindeki Ticaret İl Müdürlüklerinden temin edilen 2023 yılı verilerine göre bölgede 67 kadın girişi üretim ve işletme kooperatifi ve bu kooperatiflere bağlı 565 ortak bulunmakta olup bu kooperatifler önemli bir işgücü potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda kadın istihdamı ve kadın girişimine yönelik politikaların geliştirilmesi ekonomik ve sosyal açıdan büyük bir öneme sahiptir.

Program İsmi, Yeri ve Yılı: Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı /Yalova / 2022

Proje İsmi: Aronya ve Tıbbi Aromatik Bitki Ürünlerini Değerlendirme ve Geliştirme Projesi

Başvuru Sahibi: S.S. Marcel Aronya ve Tıbbi Aromatik Bitkiler Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

Proje Özeti: Aronya ve tıbbi aromatik bitkilerin işlenerek pilot ölçüde üretim yapılabilecek entegre bir tesisin kurulmasıdır. Söz konusu tesiste;

- Üreticilerin ürettiği ürünlerin, taze aronya ve diğer tıbbi bitkilerin işlenerek tüketici taleplerine göre paketlenip, perakende ve toptan satışı sağlanacaktır.

- Kurulacak olan tesis ile üretilen ürünlerin standardizasyonu gerçekleştirilecektir.
- Ürünlerin raf ömrünün uzatılması için soğuk hava deposunda saklanabilmesi sağlanacaktır.
- Çiftçilerin tıbbi aromatik bitki üretimi konusunda eğitilmesi sağlanacaktır.

Program İsmi, Yeri ve Yılı: Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) / Bolu / 2020

Proje İsmi: Kadının Emegi Birliğin Temeli

Başvuru Sahibi: S.S. Demirciler Gelincik Kadın Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

Proje Özeti: Kırsal alanda yaşayan ve sosyo-ekonomik bakımdan dezavantajlı olan kadınların, yöredeki kadın kooperatifi aracılığıyla, tarımsal üretim, yenilik ve girişimcilik konularında bilgi ve becerilerini artırmak, kadınların bu bilgi ve becerilerini değerlendirebilecekleri düzenli ve sürekli gelir getirici ve gelir artırıcı yeni faaliyet

alanları oluşturmak ve bu sayede hem kadınların sosyal ve ekonomik hayata aktif katılımlarını sağlamaktır. Söz konusu proje ile;

- Yöresel ve tarımsal ürünler üretim atölyesi kurularak düzenli gelir elde edecekleri yeni bir istihdam alanı oluşturulacaktır.
- Lavanta bahçesi kurularak, geleneksel tarım ürünlerinin yanı sıra yörede yetişen katma değerli yeni ürünlerin yetiştirilmesi sağlanacaktır.
- Ürün belgelendirme çalışmalarıyla geleneksel tarım ürünlerini katma değerli ürünler sınıfına taşınması sağlanacaktır.
- Mevcut kadın kooperatifi aracılığıyla hem kooperatif üyesi olarak hem de ürün tedarikçisi olarak girişimcilik, yenilikçilik, tarımsal üretim ve pazarlama konularında bilgi ve becerileri artan yöredeki kadınların günlük tarımsal faaliyetlerini sürdürülebilir ve profesyonel bir seviyeye taşınması sağlanacaktır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından tüm bölgeler için önem arz eden bir konuda yerel ve ulusal farkındalık oluşturulması amacıyla belirlenen bir tema doğrultusunda Kalkınma Ajansları aracılığıyla sorunlara yerel müdahalelerle çözümler getirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda 2024 yılı teması olarak "Kadın Girişimciliği/Kadın İstihdamı" konusu belirlenmiş olup Ajansımız önceki yıllarda bu konuya verdiği önemi önümüzdeki yıllarda daha da artıracaktır.

Hazırlayan: Sinan KILIÇTEK

MARKA - Proje Uygulama Birimi Uzmanı

Kadın Girişimciliği ve Kadın İstihdamı Kapsamında Bölgemizden Röportajlar

Kocaeli - Sakarya - Düzce - Bolu - Yalova

Dilovası Kadın Kooperatifi

Kooperatifinizin kuruluş hikayesinden bahsedermisiniz?

Yaklaşık 25 yıllık ticari girişimcilik hayatım var. 5 yıl kadar kurumsal firmalarda ithalat ve kambiyo alanında çalıştıktan sonra kendi firmamızı 1999 yılında eşimle birlikte kurduk.

Firmanın iş gelişime ve pazarlamadan sorumlu yönetici ortağiyim. Kozmetik sektörüne hammadde ve ambalaj distribütörlüğü yapıyoruz. 25 yıllık firmamızda hamdolsun güzel bir başarı tatmini yaşadık. Şirketimizin faaliyeti olan Dilovası bölgesinde destek olmak için milli eğitim ve kaymakamlıkla iş birliği çerçevesinde sponsorluklarımız hâlihazırda devam ediyor. Örneğin Gebkim Kimya Meslek Anadolu Lisesinin iki kimya laboratuvarını firmamız yaptırdı. 2018'de katıldığım bir pazarlama seminerinde sosyal faydaya yönelik çok etkili bir sunum dinledim. Benim de açıkçası o yönüm güçlü zira ben bir STK gönüllüsüyüm ve iki tane dernek üyeliğim var. Örneğin KADEM (Kadın ve Demokrasi) Derneğimizde "Geleceğe İş Başı Projesinde" mentorlük yaptım. Bölgede katma değerli ve sosyal fayda içeren ne yapabiliriz diye araştırınca, Hereke gibi bir değeri olan Kocaeli'de buna dair bir oluşum göremedim. Bu kapsamda önce 1,5 yıl Pazar araştırması yaptım. Ürün bazında ne üretirsek pazarda karşılık bulur? Nasıl ürünler üretelim? Sadece halı, kilim üreterek bu işi kotarabilir miyiz? Yoksa başka şeyler de yaparak bunu besleyebilir miyiz? vs. konularda araştırmalar yaptım. İlham aldığım rakip firmaları ve ürünleri inceledim. Bazılarını dönüştürerek kendi ürün portföyümüzü çıkardım. Yapılmayanı yapmak beni kamçılayan duygu olmuştur.

Kooperatifin faaliyetleri nelerdir? Üyeleriniz kimlerden oluşuyor?

İlk etapta Halk Eğitim Merkezinde ve Belediyemizin Kültür Merkezinde kooperatifimizin duyurusunu yaptık. Böyle bir kooperatif kuracağız, şöyle ürünler üreteceğiz şeklinde bilgi paylaşımı yaptık. Halk eğitim merkezinde öncelikle Manisa'dan kilim hocası getirerek 1 yıl kadar

// Elif ÖZHUY
Dilovası Kadın Kooperatifi Başkanı

kilim eğitimi verdik. Eğitim alan kadınlarımızın içinde sıfırdan öğrenenler de vardı. Üyelerimiz bu şekilde eğitim verdiğimiz kadınlardan ve halk eğitim merkezinde eğitim veren hocalardan oluşmaktadır. Benimle beraber yönetim kurulumuzda iki arkadaşımız daha var; uzun yıllar İK direktörlüğü yapmış Aysenur Aydın Gümrükçü Hanım ve Avukat Neslihan Emre İlhan Hanım. Kendilerinin değerli katkıları bize en büyük güçtür. Halk Eğitim Merkezi ile yaptığımız iş birliği ve Belediyemizin verdiği tezgah desteğiyle eğitim alan ve üretime katkı taahhüdü olan kadınlarımızla birlikte 2021 yılında resmi olarak kooperatifimiz Gebze Ticaret Odası kaydımızla kurduk.

Ürettiğiniz ürünlerden ve özelliklerinden bahsedermisiniz?

Süreç içinde kilimde daha avantajlı bir üretim olduğunu gördük. Halıya göre daha hızlı dokunuyor. Fiyatı uygun olduğu için daha fazla pazarı var ve aslında halıya kıyasla kullanımı ve bakımı daha kolay. Ürün envanterimizde kök boyalı %100 yün kilimler, kilimlerden tabure ve pufalar, çantalar, kırlentler, abajurlar vs gibi ev aksesuarları ile beraber yerel Anadolu kumaşlarından giyim aksesuarları üretiyoruz. Tamamen el işi otantik ve yerel motifleri modernize ederek pazarda talebe uygun ürünler üretiyoruz.

Kooperatif olarak karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Yola çıkarken hayal etmek çok kıymetli. Tabi ki güzel hayallerle yola çıkıyorsunuz. Yolda ne gibi zorluklarla karşılaşacağınızı yola çıkmadan bilmiyorsunuz. Şirketi de kurduğumuzda bir sürü zorluk yaşadığımız için onun gibidir diye düşünüyordum açıkçası. Ama işin içinde sizin yönetemeyeceğiniz konular girdiğinde iş oldukça zorlaşıyor. Bunun en önemlisi de insan kaynağı. İnsanları sadece ikna etmek yetmiyor, beklentilerini de karşılamak zorundasınız. Bu bakımdan Jokey Plastik ve kendi şirketim HD Uluslararası ve Dilovası Belediyemiz özellikle Hamza Şayir Başkan bize ciddi sponsor oldular. Çünkü destek almadan yapamıyorsunuz bu işi. Kooperatiflerin en önemli eksiği ve desteklenmesi gereken en önemli noktası ilk etapta sermaye. Sermaye olmadan üretim yapamıyorsunuz. Hammadde alamıyorsunuz, üyelerinizi motive edemiyorsunuz. 7-8 kooperatifle konuştum. Hepsinde bir gönül birliği var ama günün sonunda karşılığını alamadıkları emekleriyle alakalı bir motivasyon düşüklüğü yaşıyorlar. Ondan sonra da ya küçülüyor ya da tasfiye oluyorlar. Bu da çok üzücü gerçektir.

Kooperatifimizin sloganı “ Beşiği sallayan dünyayı sallar” bu anonim sözü sanırım bir kitapta okumuştum ama sürecimizle çok güzel uydu ve ben de bunu kullandım zira kadın ailenin en güçlü bireyidir ve olmalıdır çünkü kadın güçlü olursa toplum güçlü olur. Güçlüden kastım, sadece maddi anlamda değil, kadın ürettiği ve ürettiğinin beğenilmesi noktasında aslında ciddi motivasyona sahip oluyor. Evine ve çocuklarına daha farklı katkısı oluyor. Kendini daha değerli hissediyor. Mesela üye kadınlarımızdan bir arkadaşımız bir rahatsızlığı ile ilgili tedavi görüyor ve kendi ifadesiyle; "Elif hanım, bu atölye bana ilaç gibi, terapi gibi geliyor."Bunu duymak bile çok kıymetli benim için.

Ayrıca üyelerin eğitim alması gereken konular var. Bu açıdan eksiklerimizi eğitim olarak tamamlamaya çalışıyoruz. E-ticaret konusunda ciddi bir ivme yakalamak için bu eğitimleri aldırma zorundayız.

Kooperatiflerin en büyük ihtiyacı işletmecilik eğitimi ve sermaye. Özellikle kadın kooperatifleri açısından baktığımızda belediyeler, ticaret ve sanayi odaları gibi kurumların, hatta özel şirketlerin destek vermesi çok kıymetli.

Kadın Kooperatiflerinin kâr marjlarının %30-40'larda olduğunu düşündüğümüzde vergiler de işin içine girdiğinde fiyat olarak rekabet gücünüzü kaybediyorsunuz. Kârın yarısını kurumlar vergi olarak öderse kooperatif nasıl kendini devam ettirebilir?

Ben kadın kooperatiflerinin kurumlar vergisinden muaf olması gerektiğini düşünüyorum. Daha önce uygulanmış aslında yeniden hayata geçirilerek iyi bir denetim mekanizması ile yapılabileceğini düşünüyorum. Belirli bir süre vergiden muaf tutulabilir. Kurulduktan sonra kendi kendini toparlayıp 3 yıl içinde belli bir mesafe aldıktan sonra sembolik bir oranda bir vergi yükümlülüğü getirilebilir. Şirketlerde olduğu gibi kooperatiflerde de ilk 3 yıl çok önemli diye düşünüyorum. Zaten kadınlar üretim yaparken ve satış süreçlerinde ciddi zorluklarla karşılaşıyorlar.

Özet olarak biz yola çıkarken nerede zorlandık? En önemlisi sermaye ve donanım. İkincisi kadınların bazı konularda eğitimi. Sanayi Ticaret İl Müdürlükleri ve Milli Eğitim Müdürlükleri çok değerli eğitimler veriyorlar ancak bu eğitimlerin yanı sıra uzman kişiler tarafından pratik eğitimlerinin de verilmesi çok kıymetli olacaktır.

Kuruluş sürecinde veya sonrasında destek aldınız mı?

Kuruluşta maddi destek almadık. Ben ve yönetim kurulu üyelerim, GEBKİM OSB, Jokey Plastik ve kendi şirketim HD Uluslararası destek oldu. Dilovası Belediyesinin çok ciddi desteği oldu. İlk tezgahlarımızı biz Dilovası Belediyesinin desteğiyle aldık. Sonra ben 10 tane daha tezgah aldım. Belediyemizin bize şöyle bir desteği daha oldu. Şu andaki atölyemizin bulunduğu yerin kira sözleşmesini yaparak 3 yıllık kirayı üstlendi. Ayrıca bütün kurumsal hediyelerini bizden aldı ve almaya devam ediyor.

Şu andaki atölyemizin bulunduğu yerin kira sözleşmesini yaparak 3 yıllık kirayı üstlendi. Ayrıca bütün kurumsal hediyelerini bizden aldı ve almaya devam ediyor. Bu gerçekten çok önemli. Yerel yönetimlerin bu tür kadın kooperatiflerine en azından ürün alımı noktasında destek olması çok önemli oluyor. Daha sonra ilk yıl içinde Ticaret Bakanlığımızın kadın kooperatiflerine sağladığı makine ve ekipman teçhizatı hibe destek projesinden faydalandık. Ancak süreç uzun olunca aldığınız desteğin zamanında ve paranın değerinden kaybettirmesi üzücü oluyor.

Geleceğe yönelik hedefleriniz neler?

Geleceğe yönelik olarak hedefimiz Türkiye'de ilk sertifikalı ve kök boyalı kilimler üretmek. Anadolu'da halen ufakta olsa kilim dokuyan atölyeler ve küçük işletmeler var ama biz uluslararası akredite sertifikalı ve kök boyalı kilim üretmeyi hedefliyoruz. Sertifikalı üretim yapanlar var görünüyor ancak hiçbiri sertifika sunamıyor. Bu sürece girmemize en büyük etken kök boyalı ipliğin ana gider malzemesi olması. Satın aldığımız en son kök boyalı ipi analize gönderdik 7 ipten 3'ü sentetik katkı çıktı. Peki ne yapabiliriz diye düşündük? Burada bir kök boya atölyesi kuralım dedik. Nasıl kuralım, kimle kuralım, süreçlerini araştırdım. Bir çok kaynaktan literatür taraması yaptım. Kök boya ile ilgili piyasada yazılmış kitapları toplamaya çalıştım ve sektörün uzmanlarına ulaştım. Yurtdışına ihracat yapan halı ve kilimcileri buldum. Onların neyi nasıl yaptığını inceledim ve bir strateji çıkardım.

Kooperatif kurmayı planlayan girişimcilere önerileriniz nelerdir?

Kooperatiflerde de diğer şirketlerde olduğu gibi hammadde ve lojistik maliyeti oldukça yüksek. Görüştüğüm kooperatiflerin çoğu bu maliyetlerden şikayetçi. Biz Kocaeli bölgesi olarak bu noktada nispeten avantajlı durumdayız. Ancak bu avantaj olmayan bölgelerde üretim yapan kooperatiflerin hammadde temini açısından sürdürülebilir ürünleri seçmeleri bence çok önemli. Yani herkes üretimi kaynağında yapmalı.

Kooperatifi kurarken bence en önemli nokta ihtiyaç analizi. Biz nasıl olsa satarız düşüncesiyle doğrudan üretime geçmedik. Ne üretirsek satabiliriz? diye düşünerek 1,5 yıl pazar araştırması yaptım.

Bizim avantajımız işgücü. Buradaki kadınlar kilim ve halı dokumasını biliyor. Ben sadece hammaddeyi buraya getirmekle yükümlüyüm. Her kooperatifin bir alamet-i farikası var. Ürün bazında, üretim yöntemi bazında farklı özellikleri var. Biz kooperatif olarak işgücü ve bilgiye yani zanaatkar donanımına sahibiz. Bizim alamet-i farikamız bu.

Ayrıca ben kooperatiflerde en büyük sorununun markalaşma konusunda olduğunu görüyorum. Özellikle gıda kooperatiflerinde. Kadın kooperatifi olarak sektörde ol ama bir marka oluştur. Bir standart ürün ortaya çıkar ve bu standardın devamlılığını sağla. Biz kilimde üç yılı devirdik daha yeni standardizasyonu sağlıyoruz. Çözgü ipinin kalınlığı, ipin inceliği, kök boyanın tonları gibi. Pazarlama iletişimde eğer marka iseniz sesinizi duyurabilirsiniz. Çünkü markalaşmış firmalar ürünü belli bir standardizasyonda yapıyor ve müşterileri de aslında bu taahhüdü alıyordur. Biz bunu başaramazsak büyüyemeyiz. Sürdürülebilirlik açısından markalaşma oldukça önemli gerçekten. Bizim hedefimiz ihracat yapmak. Bu hedefe de ancak markalaşma ile ulaşabiliriz.

Hazırlayan: Bünyamin BEDİR

MARKA - Kocaeli Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

Villa Kırkpınar Konaklama

Kısaca önce kendinizden, devamında firmanız ve faaliyetlerinden bahseder misiniz?

Avukat anne ve babanın tek çocuğu olarak Sapanca'da dünyaya geldim. Liseyi İstanbul'da özel bir kolejde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili Edebiyatı bölümünden mezun oldum. Birkaç sene özel okullarda İngilizce öğretmenliği yaptıktan sonra, Sakarya'da aldığım KOSGEB Girişimcilik Eğitimi sonrası bölgemizde alternatif konaklamaya öncülük eden ve müstakil birimlerden oluşan Villa Kırkpınar konaklama tesisini kurdum. Villa Kırkpınar ilk kurulduğu günden itibaren alternatif konaklama konusunda Sapanca bölgesine örnek teşkil edip, Sapanca bölgesinin bir alternatif konaklama üssü haline gelmesine öncülük etmiştir. Başta Ortadoğu ülkeleri olmak üzere, tüm dünyadan yerli ve yabancı konuklara hizmet vermekteyiz.

Kendi işinizi yapmaya ne zaman karar verdiniz ve bu süreçte kimlerden destek aldınız?

Bölgemizde konaklama sektöründeki arzın talebin çok altında olduğunu fark ettim. Alışlagelmiş otel konseptine alternatif olarak, müstakil birimlerden oluşan, ev sıcaklığı ve otel konforunu bir araya getiren, doğa ile uyumlu, otel hizmetlerinin de olduğu, Sapanca'nın dokusuna yakışan bir konseptin bölgemiz için bir ihtiyaç olduğunu düşünerek sahibi olduğumuz Çizemua sitesini konaklama tesisine dönüştürerek projemi hayata geçirdim. Yurtdışı acentelere kayıt olan ve bölgemizde alternatif konaklamayı başlatan ilk villa tipi konaklama tesisi olduk. İyi bir girişim için finans, bilgi, donanım, fiziksel sermaye en önemli kaynakların başında gelmektedir. Bir girişimcinin başarı hikayesinde zamanlama çok önemli ve ihtiyaç hasıl olduğunda, doğru zamanda doğru işi yapabilmek için başlangıç desteği önemli. Kuruluş aşamasında aldığım destek için KOSGEB'e bu vesile ile teşekkür ediyorum.

// Janset GÜNEŞ
Villa Kırkpınar Konaklama Tesisi Kurucusu

Girişimcilik yolunda nelere dikkat etmek gerekiyor?

Bir girişimcinin hedef kitlesini doğru tespit edip, ihtiyaçlar doğrultusunda uygun yatırımı doğru zamanda, doğru yere yapması ve faaliyet göstermek istediği sektöre ait sorunları ve riskleri bilmesi gerekiyor. İş fikrinin alıcısını değerlendirip, pazar analizi yapmak önemli. Sektörde tecrübesi olan profesyonellerden mentorluk alınabilir. Aynı zamanda bir girişimcinin hızla değişen dünyada sürekli eğitim ile kendini geliştirmesi, iş dünyasındaki trendleri takip etmesi ve yeniliklere açık olması önemli. Öngörü sahibi olup, belirsizlik ve zorluk karşısında yeni stratejiler ve farklı bir yol haritası geliştirmek için hazırlıklı olmak gerekiyor.

İş hayatında kadın olarak yer almanın zorlukları var mı?

Kadınlar hem evde hem işte çalışıyorlar. Genel olarak ev işleri ve çocuk bakımı kadınların sorumluluğunda ve bu ücretlendirilmiyor. Kadınların hem bu sorumlulukları yerine getirip hem de iş dünyasında yer edinmeleri ancak destek almalarıyla mümkün.

Toplumsal beklentiler ve kadına biçilmiş geleneksel kimlik, iş ve ev hayatını dengede tutmak bir kadının karşılaşılabileceği zorlukların başında geliyor. Bizim ekibimizin parçası kadınların her biri iyi bir eş ve anne aynı zamanda ve ben bir kadın işveren olarak, hemcinslerimin bu durumunu göz önünde bulundurarak, onları iş hayatına kendi kimliklerinden ödün vermeden katmayı hedefledim. Ekibimiz kadın dayanışmasını ve istihdamını desteklemek adına tümüyle kadın personelden oluşmaktadır. Ben işimi hemcinslerime teslim etmeyi, onların bakış açılarını işime dahil etmeyi öğrendim ve bu konuda kendimi oldukça şanslı hissediyorum.

Girişimcilik ve kadın deyince bu konuda ülkemizin durumu hakkında düşünceleriniz nedir?

Ülkemizde kadınlar iş dünyasının asli unsuru değiller. Koşullar ve toplumsal zihniyet, kadınların zaman zaman iş dünyasında cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmasına sebep olabiliyor. Kadınların başarılı olmak için bu zihniyet ile de mücadele etmesi gerekiyor. Erkeklerin egemen olduğu iş dünyasında bir kadın olarak mücadele ederek başarılı olmaya çalışmak, iş dünyasına kendini kabul ettirmek oldukça zor. Kadınların, ekonomide ve toplumsal yaşamda aktif rol alması için, kadın emeğinin değerlendirilmesini teşvik eden ve destekleyen devlet politikaları oluşturulması gerekli. Kadınların, iş ve toplumsal yaşamın her alanında daha fazla yer alarak

toplumun gelişmesine ve kalkınmasına katkı sağlayacağına, temsil ettikleri sektörlerde inovasyon yapıp, öncü olacaklarına gönülden inanıyorum. Bu sebeple iş dünyasında kadın temsilinin artması kadınların gelir getirici, ekonomik bağımsızlıklarına katkı sağlayacak projelerde yer almaları gerekiyor. Kadın girişimcilerinin birbirleriyle ve deneyimli profesyonellerle mentorluk ağı geliştirmeleri önemli. Topluma mal olmuş rol modellerin ve başarı hikayelerinin paylaşılması, kadın girişimcilerin bilinirliğinin artmasına ve toplumun iş hayatındaki kadınlara bakış açısının değişmesine yardımcı olacaktır.

Girişimciliğin size kattığı en büyük öğreti ne oldu?

Son yıllarda kadın girişimci sayısı artmakla birlikte, iş sahibi olan, yönetimde, karar mekanizmasında yer alan kadınlar oldukça az. İş dünyası erkek egemen bir görünüm arz ediyor. Girişimciliğin bana kattığı en büyük öğreti: Başarılı bir girişimci olmak sadece maddi kazanç sağlamaya indirgenemez. Topluma faydalı olmak, diğer kadın girişimcilere rol model olmak, kadınların iş dünyasındaki konumunu güçlendirme konusunda örnek teşkil etmek, işveren olarak ekonomiye katkı sunmak, ihtiyacı olan insanlara istihdam sağlamak, daha çok insanın hayatına dokunmak ve daha iyi bir insan olmak demek aynı zamanda.

Girişim yolculuğunuzdaki “iyi ki” ve “keşke” dediğiniz birkaç noktayı paylaşır mısınız?

Ailemin Kırkpınar'ı kuran aile olması sebebiyle, yatırım yeri anlamında, avantajlı başladığım yadsınamaz bir gerçek. Başta annem olmak üzere ailemin desteği benim iyi ki dediklerimin başında geliyor. İnsanın kendi birikim, tecrübe ve yeteneklerini işine yansıtması da çok önemli. İyi ki dil eğitimi almışım zira faaliyet gösterdiğim sektörde bunun oldukça faydasını gördüm. Keşke dediğim hususlar ise yine başlangıçta yaşadığım tecrübesizlik ile ilgili.

Kadın girişimcilerinin birbirleriyle olan iletişiminin ve dayanışmasının yeterli olmadığını düşünüyorum. Girişim yolculuğunda keşke'lerin oluşmaması ve kadın girişimcilerin yaşadığı sıkıntıların çözülmesi adına, benzer sektörler arasında iş birlikleri yapılmalı, deneyimli iş kadınlarının tecrübelerini aktarabileceği mentor ağı geliştirilmeli diye düşünüyorum.

Son olarak kendi işini kurmak isteyen ancak cesaret edemeyen yarının girişimci kadınlarına önerileriniz nelerdir? Başarılı olmaları için öncelikli hedefleri neler olmalıdır?

Girişimcinin tecrübe eksikliğinden kaynaklı cesaretsizliği olması doğal. İnsanın önce kendi iş fikrine inanması gerekiyor. Cesur olmak, yeri geldiğinde risk almak gerekebilir. Başarı hikayeleri oldukça yol gösterici, projesi hayata geçmiş başarılı girişimciler cesaret ve ilham kaynağı aynı zamanda. Deneyimli iş insanları ile mentorluk ilişkileri geliştirmeleri, sektörlerindeki güncel gelişme ve uygulamaları takip etmeleri önemli. Kaçan bir fırsat geri gelmeyebilir. Zamanlama kritik derecede önemli. Uzun vadeli düşünmek, başarı odaklı olmak gerekiyor. Başarı zaten nihayetinde maddi beklentileri de yerine getirecektir. Geleceği öngörmek, vizyoner bir bakış açısına sahip olmak da önemli. Kendi işini kurmak isteyen kadınlar, kendilerini engelleyen koşullarla ve cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele edebilecek bilinç ve kararlılığa sahip olmalılar. Bunun için de, bilgili, eğitilmiş, kültürlü, donanımlı olmalılar; daha çok okuyarak, öğrenerek, kendilerini geliştirmek zorundadırlar. Kendilerine güvendikleri zaman tüm engelleri aşabilirler.

Hazırlayan: Muttalip PEKER

MARKA - Sakarya Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

TOBB Bolu İl Kadın Girişimciler İcra Kurulu

Kendinizden ve kuruluşunuzdan kısaca bahseder misiniz? Kadın Girişimciler İcra Kurulu'nun amaçları nelerdir?

Emine Yüce 1969 yılında İstanbul'da dünyaya geldim. 1989 yılında aile şirketi olan Ermak A.Ş. de çalışma hayatına başladım. 2013 yılından itibaren TOBB Bolu Kadın Girişimciler İcra Kurulu üyesi sürdürdüğüm kurula, 2019 yılında gerçekleştirilen kurul başkanı seçilerek faaliyetlerimize kurulum ile başladık. 2023 yılında gerçekleştirilen seçimde ise 2. dönemimde olduğum TOBB Bolu İl Kadın Girişimciler İcra Kurulu Başkanlığına seçildim. Kurulum içerisinde 15 İcra Kurulu Asil Üyesi, 15 Yedek Kurul üyemiz ve üye olan toplamda 40 Kadın Kurul Üyesi ile ilimiz ve ilçelerimizdeki kadınlara ve gençlerimize rol model olmak adına çalışma ve faaliyetler sürdürmekteyiz. Yaptığımız çalışmalarda her zaman bizlerin yanında olan ve sağladıkları imkânlar, destekler adına Bolu Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Abdullah Alemdar ve Yönetim Kuruluna kurulum adına teşekkür ediyorum.

Kurulumun amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Girişimci ruhlu kişilere, bu özelliklerini daha etkili ve verimli kullanabilmelerini sağlayacak ve iş kurmayı düşünenlere kuruluş ve devamında işi sürdürme süreçlerinde ihtiyaçları olacak temel bilgileri vermek ve yol göstermek amacıyla seminer, panel ve bunun gibi eğitim etkinliklerinde bulunmak,
- Girişimcileri ön plana çıkartarak, ülkemizde ki kadın girişimcilik bilincini artırmak,
- Kadın girişimcilerin deneyimli girişimciler yanında staj yapmalarını sağlamak,
- Koçluk sistemi geliştirerek yeni iş kuran girişimcilere deneyimli girişimciler tarafından belli sürelerde destek sağlamak,
- Üniversiteler ve sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak politikalar belirlemek ve bu sektörlere kadın girişimcileri yönlendirmek,
- İldeki kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politikalar belirlemek,
- Rol model olarak girişimcilik kültürünün ildeki kadınlar arasında gelişmesine öncülük etme, rol model toplantıları düzenlemek,

// Emine YÜCE
TOBB Bolu İl Kadın Girişimciler İcra Kurulu

- Girişimci ruhlu kişilere bu özelliklerini daha etkili kullanabilmelerini sağlayacak, iş kurmayı düşünenlere kuruluş ve devamındaki işi sürdürme süreçlerinde ihtiyaçları olacak temel bilgileri verme, yol göstermek amacıyla girişimcilik eğitimleri, seminer ve panel düzenlemek,
- İldeki lise ve üniversitelerde girişimcilik dersleri, seminerleri, panelleri düzenleme, girişimcilik kulüpleri kurulmasına öncülük etme ve desteklemek,
- Girişimcilik, iş kurma konularında ilgili prosedürleri aktaran dokümanlar hazırlamak,
- Koçluk sistemi geliştirerek ildeki yeni iş kuran girişimcilere deneyimli girişimciler tarafından belli sürelerde destek sağlamak,
- İl ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacak sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak tedbirleri belirleme ve bu sektörlere kadın girişimcileri yönlendirme ve teşvik etmek,
- Konuların özelliklerine göre çalışma grupları kurmak,
- Yurt içinde ve yurt dışında kadın girişimciliğe ilişkin gelişmeler ile idari ve yasal düzenlemeleri izleyerek toplayacağı bilgileri ilgililere ulaştırmak,
- TOBB Kadın Girişimciler Kurulu İcra Komitesi tarafından alınmış olan ilgili kararların il sathında uygulanmasını sağlamak,
- TOBB Kadın Girişimciler Kurulu Üst Kurulu tarafından yürütülen projelerin yerelde yaygınlaştırılmasını sağlayarak takibini yapmak.

Bolu'da kadın girişimciliği ve iş dünyası hakkında genel bir değerlendirme yapar mısınız?

Bolu'da kadın istihdam sayımız 13 bin civarındadır. Türkiye ortalamasına bakıldığında ilimizin kadın çalışan sayısı ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Hem istihdam hem de girişimcilik açısından kadınlarımızın iş dünyasına katılma sayısını daha da arttırmak için çeşitli çalışmalar yürütmekteyiz. Bu konuda Odamız öncülüğünde kurulumuz tarafından Sanayide Kadın Eli Projesi ile kadın istihdam oranını arttırmak adına 8 firma ile protokoller yaptık. Bu protokoller önümüzdeki dönemde de devam edecektir. Ayrıca Bolu'da evinde üretim yapan kadınlarımızın da iş dünyasına katılmaları ve ekonomik anlamda güçlenmeleri sağlamak için belirli zamanlarda Kadın Emek Pazarı etkinliği düzenleyerek kendilerine destek olmaktayız. Önümüzdeki dönemde de her fırsatta "Kadın Varsa Yarın Var" sloganıyla kadınlarımızın yanında olmaya ve onları iş dünyasına kazandırmak için çalışmaya var gücümüzle devam edeceğiz.

Kadın girişimciliğinin Bolu ekonomisine ve toplumuna katkıları hakkında neler söylemek istersiniz?

Kadınların da iş hayatına atılması ülke ekonomisinin kalkınması açısından son derece önemlidir. En küçük birim olan aile ekonomisine olacak katkı başlangıç olarak sayılırsa katma değerli ürünler üretildiğinde çok başarılı ihracat rakamlarına ulaşan kadın girişimci örnekleri mevcuttur. Dolayısıyla kadın girişimciliğinin desteklenmesi son derece önemlidir. Ekonomik katkıların yanı sıra yeni iş kollarının ortaya çıkabilmesi kadınların sosyal hayata dahil olmaları gibi katkılar da mevcuttur. Akıl ve başarının cinsiyeti olmaz. Kadın güçlü olursa, toplum ve ülke güçlü olur.

Kadın girişimciliğini desteklemek için hangi programlar, etkinlikler veya projeler yürütüyorsunuz, planlarınızdan bahsedebilir misiniz?

Bizim en önemli hatta markalaşan faaliyetimiz olarak nitelendirebileceğimiz etkinlik kadın emek pazarı etkinliğimizdir. 10-19 Kasım 2023 de 8.'si düzenlenen

etkinliğimizde el emeği ürünleri olan kadınlar bu emeklerini tanıtmaya ve satışa sunma imkânı bulmaktadır. Bu etkinliğimizin dışında kadınları bilgilendirmeye yönelik seminerler ve eğitimler verilmektedir. Sanayide Kadın Eli Projesi ile sanayide istihdam edilecek kadın girişimci sayısının da artırılması çalışılmaktadır. Ayrıca kız öğrenciler için robotik kodlama eğitimleri verilmiştir. Yine kız öğrenciler için de eğitici ve onlara girişimciliği teşvik edecek seminerler verilmiştir. Meslek Liselerinde Sıfır Atık projesi düzenlenmesi planlanma aşamasındadır ve ayrıca ara eleman istihdam sorununu çözmek için ortaokul öğrencilerinin meslek liselerine yönlendirilmesi kapsamındaki projenin hayata geçirilmesi için çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

Bolu'da kadın girişimcilerin karşılaştığı en büyük zorluklar nelerdir? Bu zorluklarla başa çıkmak için ne gibi çözümler öneriyorsunuz?

Türkiye genelinde kadın girişimcilerin yaşadığı sorunların benzerleri Bolu özelinde de yaşanmaktadır. Bunların başında finansal sorunlar, pazarlama sorunları ve desteklere ulaşmada yaşanan sıkıntılar gelmektedir. Ayrıca kadınların girişimci olma süreçlerinde yaşadıkları önemli sorunlardan bir diğeri de çeşitli sosyal baskılardır. Sosyal baskıların üstesinden gelebilmek için daha özgüvenli olmak ve vazgeçmemek gerekmektedir. Girişimcilik kadın-erkek ayırmaksızın bir takım riskleri göze almayı gerektirmektedir dolayısıyla bu riskleri göz önünde bulundurarak bilinçli bir şekilde hareket etmek önemlidir. Finansal sorunları aşabilmek için devletimizin çeşitli kurumları tarafından verilen teşvik ve desteklere başvurulabilir. Üretim kadar önemli olan bir diğer konu üretilen ürünlere pazar bulmak ve bu ürünleri pazarlayabilmektir. Dolayısıyla kadın girişimcilerin bu konuda da kendilerini geliştirmesi adına çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından verilen eğitimlere katılmaları önemlidir. İlimizde ayrıca girişimci kadınlarımızın kooperatifler oluşturarak kendilerini ekonomik anlamda güçlü olmaları açısından ortak akılla hareket ederek karşılıklarına çıkacak zorlukları ve engelleri aşmalarında önemli bir rol oynayacaktır.

Hazırlayan: Mesut ÇINAR

MARKA - Bolu Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

Düzce Kadın Emeği Merkezi

Kendinizden ve Kadın Emeği Merkezi'ndeki görevinizden bahseder misiniz?

Ben Nermin Alayıldız, merkezin yönetim kurulu başkanayım aynı zamanda Olimpik Anneler Kooperatifinin kurucu başkanayım.

Kadın Emeği Merkezi'mizde 36 kadın girişimci ve 5 kadın kooperatifimiz bulunmaktadır. Bunların merkezimiz içinde gelişmelerini, eğitim almalarını sağlamakta aynı zamanda yönetimdeki arkadaşlarımızla birlikte merkezimizi görünür hale getirmek için il içi ve il dışı etkinlikler düzenlemekteyiz.

Kadın Emeği Merkezinin kuruluş hikâyesinden bahseder misiniz?

Aslında Kadın Emeği Merkezimizin kuruluşu, bizim Olimpik Anneler Kooperatifimize üretim yeri oluşturmak için bulduğumuz atıl, unutulmuş ve içinde madde bağımlılarının gecelediği bir merkezi seçmemizle başladı. 15 anne, 30 tane milli sporcuyla temizliğini yapmayı başardığımız 30 metre karelik üç dükkân ile merkezin ilk adımları atıldı. Kooperatifimizi ziyarete gelen eski Düzce Valimiz Cevdet Atay'ın, kadınlar isterse böyle bir bina içinde bile neler yapabilir sorusunun cevabını vizyoner bir biçimde görmesi ile binayı Kadın Emeği Merkezi'ne dönüştürme kararı doğdu. Akabinde Düzce Valiliği tarafından bir komisyon oluşturuldu, bütün kurum ve kuruluşlar ortak edildi ve elbirliğiyle **Düzce'nin Yükselen Markası Kadın Emeği Merkezi** hayata geçti.

Olimpik Anneler Kooperatifini kısaca anlatır mısınız?

Olimpik Anneler Kooperatifi Türkiye'nin sporu desteklemek için kurulan ilk kadın kooperatifi olma unvanını taşımaktadır. Kooperatif'in ortakları, üyeleri ve tedarikçileri ulusal ve uluslararası madalyalara sahip sporcu annelerinden oluşmaktadır. Kooperatif, elde ettiği gelire ilimizde ihtiyaç sahibi sporcuları desteklemekte ve yarışma masraflarını karşılanmaktadır. Aynı zamanda

// Nermin ALAYILDIZ
Kadın Emeği Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı

kooperatifte istihdam sağlanarak annelerimizin iş hayatına atılması sağlanmaktadır. Kooperatifimizde asgari ücretle çalışan annelerimiz ve aynı zamanda gönüllü sporcularımız bulunmaktadır.

Kadın Emeği Merkezi bünyesinde hangi kooperatif ve girişimciler bulunmaktadır?

Kadın Emeği Merkezi'nde 5 kadın kooperatifi ve 36 kadın girişimci bulunmaktadır: Olimpik Anneler Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, Düzce Tarım Doğal Ürünler Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, Cumayeri Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, Gölyaka Birlik ve Beraberlik Hünerli Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi Konaklı Köyü Kadınları Tarımsal Kalkınma Kooperatifi. KOİ Seramik, Art Alem, A&D&D Takı Tasarım Atölyesi, Y&D Yaşam Ahşap Sanat Atölyesi, M&A Flowers, Fatma Öztürk Make UP, Endii Coffee MMTAL Kadın Emeği Merkezi Anasınıfı o Mutlu Kadınlar Ahşap Boyama ve Hobi Atölyesi, Ümran Dikim Evi, Hanımeli Boşnak Böreği, Düzce Otizm Umutla Yaşam Derneği, Den Sanat Atölyesi, MisMazelli Ayshean-dayshe...

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın (MARKA) şimdiye kadar uyguladığı destek programlarından Kadın Emegi Merkezi olarak faydalandınız mı? Varsa desteklenen projelerinizin içeriğine ilişkin kısaca bilgi verebilir misiniz?

Düzce İl Özel İdaresi tarafından Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programına (SOGEP) sunulan "Yükselen Marka Düzce Kadın Emegi Merkezi" projesi mali destek almaya hak kazanmıştır. Projenin toplam bütçesi 2.232.804,00 TL olup proje süresi 18 aydır.

Proje ile Düzce ilinde kadın istihdamının teşvikine katkı sunmak amacıyla kurulan Kadın Emegi Merkezi'nin kapasitesinin güçlendirilmesi, ortak üretim prosesleri (kurutma, paketleme, vakumlama üniteleri ile soğuk hava depoları) ile kadın girişimcilerin üretim kapasitesinin artırılması, yükleme asansörü, su deposu, hidrofor ve bakım onarım işleri ile merkezin fiziki şartlarının iyileştirilmesi, Kadın Emegi Merkezi'ndeki girişimci kadınların halihazırda kullandıkları Açık Ofis dijitalleştirilmesi ile işletmelerin yeni pazarlara açılması, bebek kütüphanesi ile merkezdeki girişimci kadınların iş yaşamının uyumlaştırılması, Düzce Kadın Emegi Merkezindeki kadın girişimcilerin gelir seviyesinin artırılması yolu ile iş piyasasında girişimci olmak isteyen kadın iş gücünün nitelikli hale getirilmesi, işsizliğin önlenmesi ve istihdamın artırılması hedeflenmiştir.

Ayrıca 2022 Teknik Destek Projesi kapsamında, merkezin bünyesindeki kooperatif ve kadın girişimcilerin gelirlerinin ve tanınırlıkların artması için dükkanlar 360 derece panoramik olarak fotoğraflanarak müşterilerin internet üzerinden gezebileceği sanal showroom dijital web platformu oluşturulmuştur.

Bunların yanısıra MARKA'nın düzenlediği Amesia Kadın Kooperatifi teknik gezisine katılım sağlanarak tecrübe alışverişinde bulunulmuştur.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın (MARKA) kadın kooperatiflerine yönelik ne tür destekler vermesinin faydalı olacağını düşünüyorsunuz?

Kadın kooperatiflerinin ayakta durabilmesi için en önemli nokta makina ve teçhizat desteği, MARKA'ya bu kapsamda verdiği destekler için teşekkür ediyoruz. Arkasından markalaşma geliyor, teşekkür ediyoruz ki MARKA bu noktada da bizi destekliyor. Eksik kalan tek nokta görünür olmaları için sosyal medya ve nitelikli eleman desteği. MARKA'nın bu kapsamda da destek vermesinin faydalı olacağını düşünüyoruz. MARKA tarafından yürütülen tüm çalışmalar için, kooperatifimiz ve merkezimizin adına teşekkür ediyoruz.

Hazırlayan: Hayriye SEZER

MARKA - Düzce Yatırım Destek Ofisi Uzmanı

Yalova Girişimci Kadınlar Derneği

Yalova Girişimci Kadınlar Derneği'nin hikâyesi nasıl başladı? Derneği kurarken ki hedefleriniz nelerdi? Şu an neler yapıyorsunuz?

YAGİKAD (Yalova Girişimci Kadınlar Derneği) 01.03.2012 tarihinde YTSO Kadın Girişimciler Kurulunun üyeleri tarafından Rezzan Dikici başkanlığında (2012-2016) kurulmuştur. Derneğimizin kurulmasında 2012 yılında İlimiz Valisi olan Esengül ÇİVELEK Hanımefendinin büyük desteği olmuş, Derneğimizin kurulmasında bizleri cesaretlendirmiştir. Derneğimiz üyelerinin tamamı iş ve meslek kadınlarından oluşmaktadır.

Derneğimiz; bir iş fikrine sahip veya mesleki tecrübesi olan kadın girişimcilere, kendi geçimlerini sağlayacak işyerlerini kurmalarına yardımcı olmak; eğitim, danışmanlık, ofis hizmetleri ve imkânlar ölçüsünde teknik konularda üyelere destek vermek; yatırım/işletme sermayesi oluşturmak için, kadın girişimcilere mikro kredi vermek suretiyle başlattıkları çalışmalarla sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlamak ve katma değer yaratan kadın girişimci sayısını artırmak; mevcut kadın girişimci potansiyelinin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak; çocuklar, gençler, kadınlar ve dezavantajlı guruplara yönelik, sağlık, eğitim, kültürel, sosyal ve çevre sağlığının korunmasına ilişkin projeler yapmak amacı ile kurulmuştur. Derneğimiz 2014 yılından beri KAGİDER platformuna üyedir. Ayrıca Derneğimiz üç ayda bir gerçekleştirilen Yalova İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu istişare toplantılarına katılım sağlamaktadır.

Derneğimizin bugüne kadar çok farklı başlıkta projeler yürütmüş olup bunlardan ilki 24/05/2012 tarihinde başlayan ve 2017 yılına kadar devam eden Yalova Valiliği ve Yalova İl Özel İdaresi ile ortak yürüttüğümüz mikro kredi projesiydi. Bu proje bütçesiyle, dezavantajlı kadınlara, 1.000,00 TL ile 1.500,00 TL arasında faizsiz kredi kullanılmış proje süresince bu sayı 134 kadına ulaşmıştır.

// Emine YÜKSEKOL
Yalova Girişimci Kadınlar Derneği Başkanı

Bir diğer projemiz Doğu Marmara Kalkınma Ajansına (MARKA) Teknik Destek programı kapsamında yazılarak kabul gören "Hobim İşim Olsun" başlıklı projedir. 2012 yılında başlayan ve Yalova'daki yerel paydaşların katkılarıyla 2018 yılına kadar devam eden sabun çiçekleri imalatına yönelik olan bu proje ile Yalovalı ev kadınlarının, girişimci ruhlarının ortaya çıkartılmasını ve ev odaklı üretim ile ekonomik kazanç sağlamaları amaçlanmıştır. Projeyi başlattığımız süreçten bugüne kadınlara eğitimler verilmiş, teknik geziler düzenlenmiştir. Ulusal fuarlara katıldık. Ürünlerin satış ve pazarlaması süreçlerinde destekledik. Kadınlarımızı girişimci olmaları için teşvik ettik. Her fırsatta Girişimcilik kültürünün inceliklerini anlattık. Biz mentorluk yaparak işleyişi koordine ettik. Bugün geldiğimiz noktada 100 kadın sabun çiçekleri eğitimi aldı. Bunun yanı sıra Kosova'daki soydaşlarımıza da eğitim aldırıldı. Bu kadınlardan yaklaşık 40-50'si bu işi ticari olarak yapıp satmaktalar. Proje ile Yalovalı ev kadınlarına istihdam olanağı sağlanırken el emeği ile üretilen sabun çiçekleri Yalova Ticaret ve Sanayi Odası tarafından marka patent enstitüsüne yapılan müracaat ile "Yalova Sabun Çiçekleri" ile Yalova markası olmuştur. Yalova İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Yalova Belediyesi ulusal fuarlara Yalova Sabun Çiçekleri markasıyla katılmaktadır.

İlimizdeki ilk kadın kooperatifi, mikro kredi alan kadınlarımız ve Hobim İşim Olsun projesinin olumlu sonuçlarından ortaya çıkan sinerji ile YAGİKAD 2. başkanı (2016-2020) Hatice Tijen Evcin başkanlığında hobim işim olsun projesinde çalışan kadınların ortaklığıyla 2017 yılında kurulmuştur. Yalova Model Kadın Üretim ve İşletme Kooperatifi (2017-...) halen kendi ayakları üzerinde durmaktadır.

Bir başka projemiz olan Dekoratif Mum Yapımı Kursu Projemiz ile Yeni Yaşam engelliler Derneği ve İl Özel İdaresiyle birlikte, 20 engelli annesine eğitim verilmiştir.

Ayrıca Yalova Belediyesi ile 2013 yılında Kadın Emeği Satış Pazarının açılmasını sağladık. Hala açık olan kapalı pazar yerinde her salı günü kadınlar ürettikleri ürünlerin satışını yapmaktadır. Derneğimiz önceliğinde ve yerel paydaşların desteğiyle 2022-2024 döneminde kadın kooperatifleri için kurulan satış ofisi yenilendi. Aynı dönemde üyelerin bağışları ile üniversite öğrencisi kızlarımıza burs vermeye başlandı. 2023-2024 döneminde Yalova Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Yalova Üniversitesi ve YTSO ile ortaklaşa yürütmekte olduğumuz bir başka çalışma kapsamında, şehrimizdeki kadın kooperatiflerinin sürdürülebilirliğini arttırmak, sorunlarına çözüm önerileri geliştirebilmek amacıyla 18 Ocak 2024 tarihinde bir çalıştay programı düzenledik. Şu an ilimizde aktif olan 11 kadın kooperatifi için kamu, girişimciler, üniversite ve kooperatif ortaklarıyla Yalova'dan pek çok kurum bu çalışmaya katkı sağladı.

Son olarak 2022 yılında başladığımız yeni bir proje olan "Genç Rota" dan bahsetmek istiyorum. 2026 yılına kadar sürdürmeyi planladığımız bu projeyi Yalova Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve YTSO ile ortaklaşa yürütüyoruz. Projenin amacı Yalova'daki meslek liselerinin bilinirliğini ve kalitesini fark ettirmektir. Meslek liselerinin istihdam garantili eğitim veriyor olması, bir okuldan 4 belge alınması (meslek lisesi diploması, ustalık belgesi, işyeri açma belgesi, Europass belgesi) gibi özelliklerinin Yalova'da pek de bilinmediğini fark ettik.

Malumunuz şehrimizde gelecek dönemde organize

sanayi bölgelerinde kuruluşu devam eden özel sektör tesislerinin açılacak olması ile kısa zamanda 30.000 mesleki eğitim almış iş gücüne ihtiyaç olacağını öngörülmektedir. Proje kapsamında Yalova Makine İhtisas OSB, Yalova Altınova Tersane Girişimcileri A.Ş., AKSA Akrilik Kimya Sanayi A.Ş., Gemi İnşa Müteahhitleri Birliği (GİMBİRDER), Mesleki Eğitim ve Dayanışma Derneği, Yalova SMMMO, Okaytaş Madencilik Ltd. Şti., Hilton Garden Inn Yalova ile iş birliği yaparak gençlerin mesleki eğitime yönelmeleri açısından olanaklar sağlayan eğitim modelini, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ve Meslek Eğitim Merkezlerindeki öğrencileri, erken yaşta iş hayatına atılma konusunu yılda 5 konferans olacak şekilde, 8. sınıf öğrenci velileriyle, Yalova Ticaret ve Sanayi Odasında iş insanlarını buluşturuyoruz. Projemiz 5 yıllık olarak planlanmıştır. (2022-2026) 2022 yılında ilk etabını gerçekleştirdiğimiz projemizde bugüne kadar 15 toplantı ve 13 Panel gerçekleştirdik. 2023 yılında yaşamış olduğumuz Hatay depremi nedeniyle projemizde aksamalar olsa da çalışmalarımız tüm paydaşların gayretleriyle devam etmektedir.

Yalova'da kadın girişimci profiline baktığımızda karşımıza nasıl bir tablo çıkıyor? En çok hangi sektörde kadın girişimcilerin hâkimiyetine rastlıyoruz?

Yalova'daki kadın girişimcilerin daha çok perakende sektörüne yönelik girişimleri olduğu görülmektedir. Hizmet işletmeleri, yiyecek içecek sektöründe işletmeler çoğunluktadır. Maalesef yüksek katma değerli bilişim gibi sektörlerde fazla sayıda girişim bulunmamaktadır.

Yalova'da kadın girişimciliğinin geliştirilmesi için atılması gereken başlıca adımlar nelerdir?

Yalova hem coğrafi olarak hem de ekonomik kalkınmışlık bakımından oldukça iyi durumdadır. Kadın girişimciliğinin geliştirilmesine yönelik olarak finansmana erişimin kolaylaştırılması, iş yaşamında kadının hayatını kolaylaştıracak sosyal imkânların artırılması ve bölgesel yapılara uygun destek sisteminin kurulması gerekir.

Kalkınma Ajansları ve KOSGEB hazırladıkları destek programlarıyla pozitif ayrımcılık yaparak kadın girişimciliğine destek olabilir, kadın girişimciliğine özel faaliyetlere daha çok yer verebilir ve sosyal medya kullanımıyla bu desteklerin bilinirliğini daha çok arttırabilir.

Girişimcilik kültürü ülkemizde artırılmalıdır. Eğitimin her kademesinde girişimcilğe yönelik örgün ve yaygın eğitim programları, girişimcilik eğitimlerinin niteliğinin artırılması, girişimci rol modellerinin tanıtılması ve ödüllendirilmesine yönelik uygulamalar yoluyla geliştirilebilir. Girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imkânları, KOBİ'lerin finansmana erişimi gibi konularda kadınlara düzenli seminerler verilebilir. Yine kadın girişimcilerin e-ticarete güçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenebilir.

Kadın girişimciliğinde STK ve Kooperatiflerin ülkemizdeki misyonu hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz? Derneğin bugüne kadar olan süreçlerinde “iyi ki” ve “keşke” dediğiniz birkaç noktayı bizimle de paylaşır mısınız?

Kadın girişimci derneklerinin en önemli amaçlarından biri dar gelirli kadınların yaşam kalitelerini iyileştirmek amacıyla yerel kalkınmadaki liderliklerini güçlendirmektir. En önemli misyonu da kadınların sosyalleşmesini, ekonomik güçlerinin iyileştirilmesini sağlamaktır. Türkiye'de tabandaki kadın örgütlerinin, küresel taban hareketlerindeki akranları ile daha iyi bir şekilde bağlantı

kurulmasını, tecrübelerin paylaşılması ve kolektif bir güç oluşturulması için; destekliyoruz. Kooperatif buluşmaları gerçekleştiriyoruz. Derneğimizin kurulduğu günden bu güne tüm projelerimiz iyi ki “güçlü kadın, güçlü aile” kavramına yönelikti ve her projemiz için iyi ki yapmışız diyoruz. Keşkeklerimiz ise daha çok kadının elinden tutamamak. Birlikte güçlüyüz diyoruz.

Kendi işini kurmak isteyen ancak cesaret edemeyen yarının girişimci kadınlarına önerileriniz nelerdir? Başarılı olmaları için öncelikli hedefleri neler olmalıdır?

Öncelikle yapmak istedikleri işi, getirisini ve giderlerini çok iyi analiz etsinler. KOSGEB veya üniversitelerin girişimcilik eğitimlerinden faydalanabilirler. Derneğimizden ya da buldukları bölgede varsa, kadın girişimci derneklerinden bilgi alabilirler. Ticaret odalarındaki kadın girişimciler kurullarından bilgi desteği alabilirler. Başarıya ulaşmış işletmelerin başarı öykülerini okusunlar ve mutlaka kendilerine bir yol haritası belirlesinler. Çok iyi piyasa ve maliyet araştırması yapsınlar. Bütçelerini belirlemeden de yola çıkmasınlar. İş fikirlerinden ve girişimcilik fikirlerinden asla vazgeçmesinler, kendilerini her fırsatta geliştirsinler.

Hazırlayan: Murat ÖZKAN

MARKA - Yalova Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

YALOVA-Altınova Yöresel Ürünler Merkezi

Kendinizi ve kurumunuzu kısaca tanıtır mısınız?

Belediyemiz 1987 yılından bu yana Altınova'nın tüm değerlerini kucaklayarak ve gelişme potansiyelini değerlendirerek ilçeyi her yönüyle kalkındırmak için vatandaşlarımıza hizmet sağlamaya devam etmektedir. 2014 yılından itibaren Altınova Belediyesi'nde İnşaat Yüksek Mühendisi, 2018 yılından itibaren de Fen İşleri Müdürü olarak görev yapmaktayım. Görev sürem boyunca Belediyemizde yürütmüş olduğumuz belediyeçilik faaliyetlerinin yanı sıra farklı kurumlar tarafından sağlanan proje desteklerinden faydalanarak hizmetlerimizi artırmak için çok sayıda projeye mesai arkadaşlarımla beraber imza atmış bulunmaktayız.

Projenizin amaç ve hedeflerini de içerecek şekilde kısaca bilgi verir misiniz?

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın SOGEP kapsamında sağlamış olduğu destekle, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın yürütücülüğünde uygulayarak tamamlamış olduğumuz projemiz ile Altınova'da yaşanan dengesiz nüfus artışının ortaya çıkardığı sosyal problemlerin yol açtığı işsizlik sorunun giderilmesine yönelik olarak kadın istihdamına katkı sağlanması, kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılması ve bölgede katma değeri yüksek, değer zincirinin tüm aşamalarında üreticinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Altınova Yöresel Ürünler Projesi ile kadının güçlendirilmesi, kadın istihdamı ve girişimciliği, cinsiyetler arası fırsat eşitliği, kırsal kalkınma, tarımsal ürünlerin geliştirilmesi ve katma değerlerinin artırılması, yöresel ürünlerin markalaşması kapsamında kooperatifleşmenin teşvik edilmesi ve gerçekleştirilmesi suretiyle ilgili paydaşlarla iş birliklerinin kurulması amaçlanmıştır.

// Kubilay KARACA
Fen İşleri Müdürü

Projenin hazırlanma aşamasında Altınova'da yaşayan (TÜİK verilerine göre 20-49 yaş grubunda 2019 yılında ilçede 5979 kadın ikamet etmektedir) en az 50 kadının (18-50 yaş aralığı, Sosyal Yardımlaşma Vakfı'nda kayıtlı olup destek alanlar öncelikli olmak üzere) kooperatifleşme yolu ile istihdam edilmesi; projenin ilerleyen aşamalarında ise, gerçekleştirilecek reçel ve diğer ürünler üretim süreçlerinde yer alması için ilçede reçel üretimi gerçekleştiren yaklaşık 100 kadın arasından da üyelerin kooperatife dâhil edilmesi planlanmıştır.

Mevcut durumda proje ile birlikte kurulan kooperatif bünyesinde sipariş üzerine üretime devam edilmektedir. Kooperatifin 60 üyesi bulunmakla beraber, üretim dönemlerinde üyeler arasından toplam 47 kadın istihdam edilmiştir. Geçtiğimiz son 6 ayda 500 gramlık 4000 kavanoz reçel, 100 gramlık 4000 paket hurma kurusu, 100 gramlık 3000 paket kivi kurusu, 350 gramlık 3000 paket erişte üretilmiş ve satılmıştır.

Erişte, tarhana, reçel, sirke, meyve kuruları, meyveli sucuklar ve pekmez çeşitleri olmak üzere kooperatif tarafından toplam 21 çeşit reçeteli ürün hazırlanabilmektedir. Özellikle kivi, çilek ve Trabzon hurmasının birçok çeşidi üretilmektedir. Ayrıca bu ürünlerin tanıtımı ve satışı ile ilgili aktif olarak kullanılması planlanan web sitesi yapım aşamasındadır.

Projenizin Üst Ölçekli Strateji Belgeleri ve Kırsal Kalkınma Programı hedefleri ile uyumundan bahsedermisiniz?

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)'nda SKA5'te toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadınların istihdama katılımlarının artırılması; SKA8'de kadınlar ve gençler dahil olmak üzere her kesim için insana yakışır iş imkanlarının sağlanması; SKA9'da ulusal ve bölgesel kalkınma planlamasının güçlendirilmesi yoluyla kent, kent çeperi ve kırsal alanlar arasındaki ekonomik, sosyal ve çevresel olumlu ilişkileri desteklenmesi; SKA10'da bölgesel, sektörel ve kırılğan kesimler bazında eşitsizliklerin azaltılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve fırsat eşitliğinin artırılması belirtilmektedir. Yine benzer şekilde 11. Ulusal Kalkınma Planı'nda tarım sektörüne yönelik politikalar arasında tarımsal üretimin artırılması, tarım sanayi entegrasyonu ve işbirliğinin geliştirilmesine yönelik özendirici üretim modellerin uygulanması, yerel ve bölgesel düzeyde üretimi yapılan tarımsal ürünleri hak ettiği katma değere eriştirecek mekanizmaların oluşturulması, coğrafi işaretli tarım ürünleri ile tıbbi ve aromatik ürünlerin tanıtım, pazarlama ve markalaşmaya yönelik iyileştirmelerle ürün değeri artırılarak ticarete konu olmasının sağlanması sayılmıştır. Ayrıca Kalkınma Planının istihdam ve çalışma hayatı bölümünde toplumun tüm kesimlerine insana yarışır iş fırsatlarının sunulması ile başta kadın ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması amacı doğrultusunda kadınların işgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırıcı ve istihdamlarını artırıcı uygulamaların geliştirilmesi politikası belirlenmiştir. 2014-2023 Doğu Marmara

Bölge Planı'nda ise rekabetçi bölge ekseninde gıda içecek ve tarıma dayalı sanayi sektöründe; bölgenin gıda sanayiinin kollarıyla birlikte tıbbi ve aromatik bitkiler açısından altyapıya sahip, çevre anakentlere gönderme ve ihracata yönelik potansiyel barındırmakta olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda bölgesel tarım ürünlerinde markalaşmanın ve yenilikçiliğin sağlanması hedefinin uygulama önerileri arasında tarımsal ürünlerin gıda sanayiinde kullanımının yaygınlaştırılması ve ihracat için pazar araştırmaları yapılması sunulmuştur.

Altınova ilçesinde yoğun gemi inşa faaliyetlerinin gerçekleştirildiği tersanelerde, faaliyetlerin çoğunun ağır iş olmasından dolayı yoğunluklu olarak erkek personel istihdam edilmektedir. Çalışan kadın nüfusun da çoğunlukla süs bitkiciliği sektöründe ve seralarda mevsimlik işçi olarak istihdam edildiği görülmektedir. Tersanelerde çalışan erkek nüfus aileleriyle birlikte Altınova'da yerleştiklerinde, ilçede kısıtlı olan kadın istihdamı imkânları nedeniyle kadın işsizliği daha da artmaktadır. İşte bu nedenle ilçenin kalkınma perspektifinde kadınlar için iş imkânlarının artırılması oldukça öncelikli bir konudur. Bu nedenle kalkınma ile ilgili strateji belgeleri ve planlarda yer alan hedeflerle de uyumlu olarak tıbbi ürünlerin yetiştirilmesi ve işlenerek katma değerli hale getirilecek bir tesisin kurulmasıyla ilçede kadın istihdamının artırılması önemlidir.

Projemizin başvurusunu yapmış olduğumuz Kırsal Kalkınma Programı önceliklerine bakıldığında program ve proje hedeflerinin birebir örtüştüğü görülmektedir. **"Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı"**nın amacı, TR42 Bölgesi'nin kırsal kesimlerinde sürdürülebilir üretim-gelir modeline sahip ekonomik faaliyetlerin yaygınlaştırılması yoluyla kırdan kente göçü azaltmak ve tersine göçü teşvik etmek olarak belirlenmiştir. Biz de projemizle sürdürülebilir bir üretim gelir modelini kadınların kooperatif kurmasını sağlayarak oluşturmuş bulunmaktayız.

Projenin amaç ve hedeflerinin kadın istihdamı ve kadın girişimciliğini nasıl desteklediği hakkında bilgi verir misiniz?

Altınova'da kadın istihdamı oransal olarak erkek nüfus istihdamının oldukça gerisinde kalmıştır. Son 5 yıllık nüfus verileri incelendiğinde, Altınova'da %18'lik nüfus artışı yaşanırken bu oran Yalova ili genelinde %15,8 olduğu görülmüştür, dolayısıyla ilçenin nüfus artış hızı il genelinde yüksek seyretmektedir. Aynı dönem için ilçede yaşayan erkek nüfusu %19 artarken, kadın nüfusu %16,8 artış kaydetmiştir. Bu iki durumun başlıca sebebi, gemi inşa sektöründe çalışmak amacıyla ilçeye göç eden kişilerin oldukça fazla olması ve çoğunluğunun erkek olmasıdır. İlçenin bu nüfus dağılımı yapısı ve yine ilçenin sahip olduğu istihdam olanakları kadınların işgücüne katılımında geride kalmasına neden olmaktadır.

Covid-19 Pandemi sürecinde ilçede işsizlik artmış olup, 2019 yılı sonu itibariyle yaklaşık 25 bin kişinin istihdam edildiği Altınova tersanelerinde Mayıs 2020 itibariyle bu sayı yaklaşık 4.000 kişi azalarak 20 bin sınırına dayanmıştır. Bu durum ilçe için alternatif istihdam alanlarının oluşturulmasının önemini vurgulamaktadır. Bir diğer veri de aile yapısı ile ilgilidir; Altınova'daki yüksek kaba boşanma hızı, kadın istihdamına olan ihtiyacı arttırmaktadır. Yalova ili Türkiye genelinde kaba boşanma hızının yüksek olduğu illerden biri iken, Altınova

ilçesi de il genelinde en yüksek boşanma hızının olduğu ilçelerdendir. Bu durum ilçede erkek istihdamının yüksek olması ile birlikte düşünüldüğünde, boşanan kadınlar için iş olanaklarının geliştirilmesi önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca diğer bir açıdan bakıldığında da Altınova ilçesi yakın çevresine göre düşük gelişmişlik seviyesindedir ve sıralamada geriye düşme eğilimindedir. 2004 yılında yapılan ilçe bazlı sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinde Altınova ilçesi SEGE Türkiye genelinde 102. sırada iken, 2022 yılında yapılan aynı çalışmada 209. sırada yer almıştır. Altınova'nın SEGE sıralamasında bu denli geriye gitmiş olması projenin önemini ortaya koymaktadır. Altınova ve çevresi ilçelerde bulunan yaklaşık 1.000.000 m² ve 100 adet örtülü kapalı alan seralar mevsimlik üretim yaptıklarından dolayı Mayıs-Eylül ayları arasında boş kalmaktadır. Bu sezonda özellikle bu seralarda çalışan kadın işçiler işsiz kalmaktadırlar. Gemi inşa sektöründe çalışmak üzere Altınova ilçesine göç eden erkek nüfusun ekonomik ve toplumsal yapıya etkilerini dengelemek maksadıyla kadın istihdamını artırmak gayesiyle geliştirilen Altınova Yöresel Ürünler Merkezi başlıklı projemiz güçlü bir kooperatifleşme başarısı elde ederek kalkınma perspektifinde kadınlara daha fazla ve sürdürülebilir şekilde istihdam sağlarken, kadın girişimciliği konusunda da farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Projenizin kooperatifleşme sürecine yapmış olduğunuz katkılardan bahsedebilir misiniz?

Proje süresi içinde bir kadın üretim kooperatifi kurulmuş ve üretim merkezi, ilgili mevzuat kapsamında bu kooperatif tarafından yönetilmektedir. Proje süreci boyunca Ticaret İl Müdürlüğü'nden kooperatifleşme mevzuatı hakkında hem eğitim hem de uygulama desteği alınmıştır. Kooperatif zaman içinde yalnızca bir üretim ve ticaret merkezi olması misyonundan çıkarak, sadece üyeleri için değil tüm Altınovalı kadınlar için bir okul ve kuluçka merkezi rolünü üstlenmiştir.

Kooperatifin üretimden ve satıştan elde ettiği gelirin zaman içinde artmasıyla ve buna paralel olarak kooperatifin üye sayısının da artmasıyla gelirin bir kısmının aktif şekilde kullanılmayan hazine arazilerinde ekim için ayrılması ve tarladan sofraya konseptinin kooperatif bünyesinde hayat bulması hedeflenmektedir. S.S. Altınova Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi gelinen süreçte başarılı bir şekilde işleyen bir kooperatif olarak özellikle kadın nüfusa ve bu süreçleri destekleyecek kurum ve kuruluşlara örnek olacak niteliktedir ve aynı zamanda kooperatifleşmenin yaygınlaşmasına katkı sağlayacak bir projenin öznesi konumdadır.

Projeniz kapsamında üretilecek ürünlere karar verme ve bu ürünlerin ticarileşme süreçleri hakkında bilgi verir misiniz?

Proje kapsamında kurulmuş olan kadın kooperatifi Altınova ilçesinin yöresel ürünleri olan kivi, Trabzon Hurması, çilek gibi tarımsal ürünleri değerlendirmek üzere adı geçen ürünleri kurutmak, sirkesini ve reçelini yaparak yan ürünleri sürdürülebilir şekilde üretmek amacıyla çeşitli reçeteler oluşturmuştur. Devam eden süreçte oluşturulmuş olan reçetelere bağlı kalarak müşteri memnuniyeti sağlanmış durumdadır ve alınan siparişler sistemli bir şekilde üretilip satılmaya devam edilmektedir. Kooperatif ayrıca ürün çeşitliliğini de artırmak için çalışmalarında bulunmaya devam etmektedir. İlçede bulunan büyük ölçekli firmalar ile görüşmeler yapıp ürünler tanıtılmıştır ve bu firmaların çalışanları için özel günlerde ve bayramlarda verdikleri sipariş üzerine de üretim yapılmakta ve satışı sağlanmaktadır. Ayrıca ürünlerin satışını daha geniş alanlara yaymak için satış yapılması ve ürünlerin tanıtılması planlanan web sitesi yayın aşamasındadır ancak henüz satış yapılmamaktadır.

Hazırlayan: Candan Umut ÖZDEN

MARKA - İzleme ve Değerlendirme Birimi Uzmanı

Doğu Marmara'da Yatırım Fırsatları

Doğu Marmara Bölgesi: Stratejik Yatırımlar ve Gelecek Vizyonu

Doğu Marmara Bölgesi, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına liderlik eden stratejik yatırım projeleriyle, son yıllarda büyük bir dönüşüm ve gelişim süreci yaşamaktadır. Bu bölgeyi oluşturan Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce ve Yalova illeri, çeşitli sektörlerde gerçekleştirilen ve devam eden projelerle hem ekonomik hem de altyapısal açıdan önemli bir gelişme sergilemektedir.

Kocaeli'de, bölgesel kalkınmada öncü bir role sahip olarak teknolojik dönüşümü destekleyen önemli adımlar atılmaktadır. Bilişim Vadisi, Kocaeli'nin teknolojik dönüşüm sürecinde en önemli etkenlerden biridir. Bilişim Vadisinde; bilişim, yazılım, donanım, yapay zeka, siber güvenlik gibi birçok alanda faaliyet gösteren teknoloji odaklı şirketlere ev sahipliği yapılmaktadır. Bilişim Vadisi, teknolojik girişimcilere ve Ar-Ge projelerine destek sunarak bölgedeki inovasyon potansiyelini artırmakta ve yerel ekosistemi güçlendirmektedir. Ayrıca burada faaliyet gösteren şirketler, Kocaeli'nin endüstriyel altyapısıyla birleşerek bölgeye rekabet avantajı sağlamaktadır. Bu stratejik adımlar, özellikle sanayi sektöründeki işletmelerin teknolojik altyapılarını güçlendirmelerine ve rekabet avantajı elde etmelerine yönelik stratejik adımları içermektedir. Ayrıca, Kocaeli'nin bu teknolojik dönüşümü, bölgedeki ekonomik çeşitliliği artırarak istihdam olanaklarını genişletmekte ve genç yeteneklere Ar-Ge odaklı kariyer fırsatları sunmaktadır.

Sakarya, bölgesel kalkınmada öncü bir rol oynamak adına gerçekleştirilen ulaşım projeleri ve endüstriyel yatırımlarla dikkat çeken bir şehir konumundadır. Yüksek Hızlı Tren Projesi, sadece şehir içi ulaşımı geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda bölgeyi diğer şehirlerle daha etkili bir şekilde birleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu proje,

Sakarya'nın ulaşım altyapısını güçlendirerek bölgesel bağlantıları artırmakta ve ekonomik entegrasyonu desteklemektedir. Sakarya'nın endüstriyel potansiyelini daha da güçlendiren bir diğer önemli faktör ise otomotiv ve savunma sanayi alanındaki büyük yatırımlardır. Otomotiv endüstrisi, bölgeyi önemli bir üretim merkezi haline getirmiş ve birçok otomotiv fabrikasının kurulmasına öncülük etmiştir. Benzer şekilde, savunma sanayiindeki yatırımlar da Sakarya'nın teknolojik altyapısını güçlendirmiş ve bölgeyi savunma sanayiinde öne çıkan bir aktör haline getirmiştir. Bu endüstriyel yatırımlar, Sakarya'nın ekonomik çeşitliliğini artırarak istihdamı ve yerel gelir düzeyini yükseltmeye yönelik stratejik bir rol oynamaktadır. Bu gelişmelerin yanı sıra, Sakarya'nın Ar-Ge faaliyetleri ve inovasyon kapasitesi de artmıştır. Yüksek teknoloji üretim süreçleri ve ürün geliştirme faaliyetleri, bölge ekonomisinin sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunmaktadır.

Bolu, son dönemde gerçekleştirilen stratejik yatırımlarla ekonomik çeşitliliği ve bölgesel kalkınmayı destekleyen önemli projelere ev sahipliği yapmıştır. Bolu Dağı Tüneli Projesi, zorlu kış şartlarında ulaşımı kolaylaştırarak ticaretin ve turizmin gelişimine katkıda bulunmuştur. Bolu'da, termal turizmi canlandırmak amacıyla Gölköy Termal Turizm Merkezi'ni kurularak bölgeye turist çekmek amaçlanmıştır. Bu proje kapsamında, termal kaynakların etkin bir şekilde değerlendirilmesiyle birlikte termal oteller, sağlık tesisleri ve rekreasyon alanları oluşturularak turizmin canlanması hedeflenmiştir. Ayrıca, yerel tarım projeleri ve eğitimler aracılığıyla çiftçilere modern tarım teknikleri ve pazarlama stratejileri konusunda destek sağlanarak tarım sektörünün rekabetçiliği artırılmaktadır.

Bolu'daki bu stratejik adımlar, şehrin ekonomik potansiyelini artırarak bölgesel kalkınmada öncü bir rol üstlenmesine olanak tanımaktadır.

Düzce, bölgesel kalkınmaya önemli katkılarda bulunarak lojistik potansiyeli ve tarım projeleri ile dikkat çekmektedir. Gölyaka Barajı ve Sulama Projesi gibi tarım odaklı projeler sayesinde, bölgedeki tarım verimliliğinin artırılması amaçlanmaktadır. Bu projeler, su kaynaklarının etkin kullanımını sağlayarak çiftçilere sürdürülebilir tarım yapma imkanı sunmakta ve tarım sektörünü desteklemektedir. Aynı zamanda, Düzce'nin lojistik altyapısını güçlendirmeye yönelik yapılan yatırımlar da bölgenin ekonomik büyümesine önemli bir katkı sağlamaktadır. Lojistik, günümüz ekonomilerinde stratejik bir öneme sahip olduğu için, Düzce'nin bu alandaki gelişmeleri bölgenin ticaret hacmini artırmaya ve ekonomik çeşitliliğini güçlendirmesine olanak tanımaktadır. Modern lojistik tesisleri, nakliye ağları ve depolama alanları, Düzce'nin ticaretin merkezlerinden biri haline gelmesine yardımcı olmaktadır. Bu projelerin bir arada yürütülmesi, Düzce'nin tarımsal potansiyelini artırarak yerel üretimi desteklerken, lojistik altyapısının güçlenmesi de bölgenin ekonomik dinamiklerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu stratejik adımlar, Düzce'nin sürdürülebilir bir kalkınma sürecine girmesine ve bölge ekonomisinin daha rekabetçi hale gelmesine katkı sağlamaktadır.

Yalova, termal turizm ve çevre dostu enerji projeleriyle bölgesel kalkınmaya öncülük eden bir şehir konumundadır. Termal turizme yönelik projeler, bölgedeki termal potansiyeli en üst düzeyde değerlendirmeyi amaçlayarak Yalova'yı termal turizmin öncü destinasyonlarından biri haline getirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, termal kaynaklar etkin bir şekilde kullanılarak termal oteller, sağlık tesisleri ve rekreasyon alanları oluşturularak bölge turizmine canlılık katılması planlanmaktadır. Aynı zamanda, Yalova'nın çevre dostu enerji projeleri de dikkat çekmektedir. Termal enerji santrali projeleri, sürdürülebilir enerji üretimine katkı

sağlamayı amaçlamakta ve bölgenin enerji ihtiyacını karşılamak adına önemli bir adımı temsil etmektedir. Bu projeler, termal kaynaklardan elde edilen enerjiyi kullanarak çevre dostu bir enerji üretim modeli oluşturmayı hedeflemekte ve bölgenin enerji bağımsızlığını artırmaktadır. Bu sayede, Yalova hem turizmde hem de enerji sektöründe sürdürülebilir bir gelişim modelini benimseyerek çevreye duyarlı bir şehir olma yolunda ilerlemektedir. Yalova'nın bu stratejik adımları, bölgenin ekonomik çeşitliliğini artırarak istihdam olanaklarını genişletmekte ve çevre sürdürülebilirliği konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu projelerin başarılı bir şekilde uygulanmasıyla birlikte, Yalova'nın termal turizmdeki cazibesi artacak ve çevre dostu enerji projeleriyle bölge sürdürülebilir bir kalkınma sürecine girecektir.

Doğu Marmara Bölgesi'nde gerçekleştirilen stratejik yatırım projeleri, sadece bölgenin değil, Türkiye'nin ekonomik geleceğine de olumlu bir yön çizmektedir. Bu projeler, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Düzce ve Yalova illerini kapsayarak her birinin sahip olduğu potansiyeli maksimum düzeyde değerlendirme hedefini taşımaktadır. Gelecekte, bu stratejik adımların başarıyla sonuçlanmasıyla birlikte, Doğu Marmara Bölgesi'nin ekonomik gücü daha da artacak ve Türkiye'nin kalkınma sürecine önemli katkı sağlayacaktır.

Hazırlayan: Mesut ÇINAR

MARKA - Bolu Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

Yalova Makine İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (OSB) Yenilik Merkezi

Yalova Makine İhtisas OSB Yenilik Merkezinin kuruluş süreci nasıl başladı? Hangi hedefler ışığında kuruldu?

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının (Mülga Kalkınma Bakanlığının) desteği ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) uygulayıcılığıyla yürütülen "OSB'lerde Teknoloji Kullanımının İyileştirilmesine Yönelik Model Geliştirme Projesi"nin bir çıktısı olarak Ocak 2019'da yayımlanan "2023'e Doğru Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Dönüşümü" adlı raporda yer alan başlıca bulgulardan bir tanesi, OSB'lerin Türkiye sanayinin verimliliğine pozitif katkı vermekte olduğu ve ülkemiz ekonomisinin verimliliğe dayalı bir ekonomi haline gelmesinde OSB'lerin önemli bir rolü bulunduğu şeklindedir. Yine aynı raporda OSB'lerin, firmaların yenilikçiliklerine olan etkilerinin beklenen düzeyde olmadığı tespiti yer almaktadır.

11. Kalkınma Planı'nda Yenilik Merkezlerinin OSB'lerde firmalara iş geliştirme, kamu destekleri, proje hazırlama, üniversiteler ile iş birliği, yalın üretim, verimlilik, teknoloji yönetimi, kümelenme ve dijitalleşme konularında destek verecek birimler olarak kurulması öngörülmüş olup 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde de OSB'lerde kurulacak "Yenilikçilik Merkezleri" ile KOBİ'lerin yenilikçilik ve teknoloji geliştirmede etkin rol oynamasının sağlanacağı belirtilmektedir.

Ülkemizde mevcut durumda dört pilot organize sanayi bölgesinde (Manisa OSB, Yalova Makine İhtisas OSB, Başkent OSB, Çerkezköy OSB) faaliyet gösteren yenilik merkezleri bulunmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve UNDP iş birliğiyle her bir yenilik merkezi için tasarım ve kurulum sürecine dair yol gösterici nitelikte birer

// Hüseyin Özgür ÜNSAL
Yalova Makine İhtisas OSB Yenilik Merkezi Koordinatörü

rapor hazırlandı. Raporlarda da belirtildiği üzere yenilik merkezleri, sadece buldukları OSB için değil içinde buldukları bölgesel ekosistemin yenilikçi dönüşümü için faaliyet gösterecek kurumlar olarak tasarlandılar. Bu raporlara, UNDP Türkiye internet sitesinden erişebilirsiniz. İlk kurulan yenilik merkezi, Manisa OSB bünyesinde Ocak 2021'de faaliyete geçmişti. Pilot uygulamanın ikinci aşamasında ise 2023 yılı başında diğer üç yenilik merkezi faaliyete geçmiş oldu. Yalova Makine İhtisas OSB Yenilik Merkezinin vizyonu "Yenilikçi, yeşil, yerli, yalın ve yüksek teknolojlili üretimi örgütleyebilen, çevresindeki bölgesel yenilik sistemleriyle ilişkili bir Yenilik Merkezi" olmak şeklinde tanımlanmış olup misyonu da "Becerileri, iş birliğini ve yenilikçiliği geliştirerek firmaların yeşil ve yerli üretim yapabilmesine destek olmak"tır.

Yenilik Merkezinin öncelikleri ve odaklanacağı alanlar nelerdir? Faaliyetleriniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

Her bir yenilik merkezi hazırlanan her bir tasarım ve kurulum raporunda önceliklendirilen hususlar ve kendi hazırladıkları yıllık iş programları çerçevesinde faaliyet göstermektedirler; bu nedenle her bir yenilik merkezinin bünyesinde faaliyet gösterdikleri OSB ve bölgesel ihtiyaçlar çerçevesinde farklılaşan gündemlerle hareket etmekte. Öte yandan, tüm yenilik merkezlerinin ortak bir gündemi, yenilikçilik programlarıdır. İlgili OSB katılımcısı firmalara yönelik olarak uygulanan yenilikçilik programları, firmaların yenilik yönetim kapasitelerinin değerlendirilmesi ve yapılan değerlendirme süreçleri sonucunda elde edilen tespitler uyarınca programa katılan firmaların kapasitelerinin geliştirilmesine odaklanıyor. Yenilik merkezleri olarak ilk faaliyete geçen pilot yenilik merkezi olan MOSB Yenilik Merkezi çalışmaları kapsamında geliştirilmiş olan "iIMAGE (Innovation Management Assessment Gadget for Enterprises)" adlı aracı kullanmaktayız. Bu araç, güncel "ISO 56002: Yenilik Yönetimi Sistemi" standardı ve "ISO 56004: Yenilik Yönetimi Değerlendirme Standartları" ile uyumlu olup ülkemiz ekosistemi göz önünde bulundurularak hazırlandı. Kapasite gelişim hizmetleri ise eğitimler ve danışmanlık hizmetlerinden oluşmaktadır. Dört yenilik merkezinin iIMAGE aracını kullanarak bünyelerinde faaliyet gösteren OSB katılımcısı toplam 118 firma ile gerçekleştirdikleri inovasyon kapasitesi değerlendirmeleri, inovasyon yönetimi yetkinliği ile ölçek arasında anlamlı bir doğru yönlü korelasyon olduğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak KOBİ'lerde yenilikçiliğin iyileştirmeye daha açık bir alan olduğu tespitinde bulunabiliriz.

Ülkemizin en küçük yüzölçümüne sahip ili olan Yalova'nın TÜİK verilerine göre 2022 yılı ulusal imalat sanayi yurt içi hasılası içindeki payı %1'in altında; öte yandan ulusal imalat sanayi yurt içi hasılası içindeki toplam payı %40'ın üzerinde olan üç ilin (İstanbul, Kocaeli ve Bursa) kesişim noktasında yer alıyor. Bu bağlamdan bakıldığında Yalova'nın gelişimi için daha geniş bir perspektiften bölge ekosistemi ile etkileşimi ve iş birliğinin ne derece önemli olduğu çıkarsamasında bulunabiliriz. Yenilik merkezi olarak bizim amacımız da bölgesel ekosistem unsurları ve paydaşlarla sinerji

oluşturmak ve ortaklıklar geliştirmek. Bunun için önceliği görünürlüğü artırmaya verdik; bu öncelik doğrultusunda hem paydaşların ve bölgesel aktörlerin faydalanabileceği hem de yenilik merkezlerinin tanıtımına katkı sağlayacak çevrimiçi eğitimler düzenledik ve halen de bu etkinliklere devam etmekteyiz. Yenilik merkezlerinin ana gündemini oluşturan yenilikçilik alanında bir fark yaratmak için ilk planda farkındalık düzeyinin artırılmasına ihtiyaç olduğunu gözlemledik. Ayrıca küresel olarak tüm sektörleri etkileyecek olan ikiz dönüşüm (yeşil ve dijital dönüşüm) hakkında bilgi ve yetkinlik düzeyinin artması için çaba sarf etmekteyiz. Bu nedenle eğitim ve danışmanlık hizmetlerimizde yenilikçilik ile ikiz dönüşüm konusunda farkındalığı artırıcı çalışmalara özel bir önem verdik. Ekosistemle kurduğumuz iletişim ve ağ ilişkileri, ortak proje tekliflerinde yer almamıza ve ortak etkinlikler (eğitimler ve uluslararası B2B etkinlikler) düzenlememizi sağladı.

Yalova'nın Ar-Ge ve İnovasyon altyapısı hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz? Yalova'da Ar-Ge ve İnovasyon başlığında atılması gereken öncelikli adımlar sizce nelerdir?

NACE bazlı yığınlaşma katsayılarını incelediğimizde Yalova'da öne çıkan sektörlerin sırasıyla "Diğer Ulaşım Araçları İmalatı (Gemi İnşa)", "Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı", "Kimyasal Ürünlerin İmalatı" ile "Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği" olduğunu görmekteyiz. Bu sektörler içinde Gemi İnşa sektörü çok yüksek bir yığınlaşma katsayısına sahip; öte yandan Makine ve Ekipman Kurulumu ve Onarımı" sektörünün 2017 yılından bu yana hızlı bir yükseliş trendi çizdiğini görüyoruz. İl sınırları içerisinde yükselmekte olan organize sanayi bölgelerinin ilin sınıai kapasitesini artırmasının yanı sıra mevcut sektörel kompozisyonu da zenginleştirebileceğini söyleyebiliriz.

İstanbul'da sanayinin desantralizasyon sürecinde olduğunu gözlemlemekteyiz. İstanbul'un sanayi kaynaklı elektrik tüketiminin yurt içindeki payı, 1995 yılında %18'in üzerindeyken 2021 yılına kadar bu oran %7 seviyelerin gerilemiş durumda. Aynı şekilde ilin elektrik tüketimi içerisinde sanayi kaynaklı tüketimin payı 1995 yılında %51,5 düzeyinde iken 2021 itibarıyla bu oran %24'lere inmiş durumda.

Yalova'nın yeni kurulan organize sanayi bölgeleri ile İstanbul'dan farklı lokasyonlara taşınan yatırımlardan özellikle Ar-Ge ve inovasyon yetkinliği yüksek olanları cezbedebileceği ve böylelikle önemli bir fırsatı değerlendirebileceği kanaatindeyiz.

Yalova, üniversitesi ve teknoparkı ile görece genç ve yeni gelişen bir Ar-Ge ve inovasyon ekosistemine sahip ancak keşişim noktasında yer aldığı olgun bölgesel ekosistem ile birlikte düşünüldüğünde önemli bir zenginliğin içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. İstanbul, Kocaeli ve Bursa'daki Ar-Ge ve Tasarım Merkezi sayısı, tüm ülke geneline oranının %46'sına tekabül etmekte. Ülkemizdeki 89 faal teknoloji geliştirme bölgesinden 20'si bu üç ilde yer alıyor. Bölgesel ağlara ve dinamiklere dahil olmak ve katkı vermek suretiyle ilin kısa sürede sınai mülkiyet performansını çok daha iyi bir noktaya taşıyabileceğini düşünüyoruz. Şüphesiz bu sürece yeni kurulmakta olan organize sanayi bölgelerine yapılan yatırımlar sonucu gelen araştırma ve tasarım personeli ile kurulacak Ar-Ge ve Tasarım Merkezleri önemli katkı verecek. Kısa vadede Yalova'da ve Yalova'yı çevreleyen illerde mukim teknoloji girişimleri ile Yalova'ya yatırım yapan sanayi kuruluşları arasında etkileşimin ve iş birliklerinin geliştirilmesinin orta ve uzun vadede ise Yalova'dan çıkan teknoloji girişimlerinin başta yakın iller olmak üzere diğer illerdeki sınai kuruluşları ile ortak araştırma-geliştirme ve teknoloji transferi tabanlı iş birlikleri geliştirilmesine katkı vermesinin önemli bir potansiyelin açığa çıkmasını sağlayacağını düşünüyoruz. Türkiye'nin farklı noktalarında kurulu olan yenilik merkezlerinin bu süreçte önemli bir yaygınlaştırıcı olabileceği söylenebilir.

Yenilik Merkezlerinin önümüzdeki dönemde OSB'lerin dönüşüm süreçlerindeki rolü ne olacaktır?

Avrupa Komisyonunun her yıl yayımladığı Avrupa İnovasyon Skorbordu'nda analizi yapılan ülkeler arasında ülkemiz de yer alıyor. Bu raporun ele aldığı başlıklardan biri de "Bağlantılılık (Linkages)". Bağlantılılık başlığı altında yer alan parametrelerden biri olan "İnovatif KOBİ'ler arası iş birliği"nde ülke performansımızın Avrupa ortalamasının oldukça altında kaldığını görmekteyiz. Yenilik merkezlerinin ağ ilişkileri ve ortaklık

kültürünün gelişmesine katkı veren bir rol oynamalarının söz konusu olduğunu düşünüyoruz. Dört yenilik merkezinin bünyelerinde faaliyet gösteren OSB katılımcısı toplam 118 firma ile gerçekleştirdikleri inovasyon kapasitesi değerlendirmelerinde ortalama en düşük performans gösterilen alt eksenlerden birinin "İş Birliği" olduğunu gözlemledik. "İş Birliği", 19 alt eksen arasında "Yenilik Stratejisi"nin ardından ortalama puanın en düşük olduğu alt eksen oldu.

Ülkenin farklı bölgelerinde konuşlanmış yenilik merkezlerinin hem bünyesinde yer aldıklarını organize sanayi bölgelerinin hem de bölgelerindeki paydaşlar ve aktörlerin bölgeler ötesi iş birlikleri kurabilmeleri, bilgi ve deneyim transferi ve etki oluşturabilmek için gerekli kritik kütleli oluşturmalarının mümkün olduğu kanaatindeyiz. Pilot uygulama döneminde bunun örneklerini sergileme fırsatımız oldu. Dört yenilik merkezinin bulunduğu organize sanayi bölgesi ve çevreleyen ekosistemlerinden katılımcılarla çok sayıda ortak çevrimiçi etkinlik gerçekleştirdik ve diğer yenilik merkezleri ile ortaklı proje teklifleri hazırladık. Bu çalışmaların pek çoğunu diğer yenilik merkezleri ile ortaklık içerisinde gerçekleştirseydik ya etkileri çok sınırlı kalacaktı ya da hiç gerçekleştirilemeyecektik. Dijital teknolojilerin de sağladığı imkanlar çerçevesinde farklı bölgelerde yer alan kurum ve kuruluşlar arasında ortaklıklar geliştirilmesi ulusal kalkınma hamlesini olumlu etkileyecek en önemli kaldıraçlardan olduğunu düşünüyoruz.

Ülkemizde "ISO İnovasyon Yönetim Sistemi" belgelendirmesi Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından 2022 yılından bu yana gerçekleştirilmekte. Yenilik merkezlerinin bu belgeyi alan ve belirlenen standartları bünyesinde uygulayan firma sayısının artmasında hem farkındalık hem de kapasite oluşturma kabiliyetleri ile katkı vermeye devam edebileceğini söyleyebiliriz. Yeşil ve dijital dönüşüm de bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da yenilik merkezlerinin gündeminde yer almaya devam edecektir.

Hazırlayan: Murat ÖZKAN

MARKA - Yalova Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

KÖŞE BUCAK SPOR TURİZMİ VE SAKARYA

Sapanca Gölü, Acarlar Longozu, Karadeniz Plajlarının yanında yaylaları, gölleri, ormanları, endemik bitkileri gibi tabii güzellikleri ve termal alanları ile oldukça önemli bir turizm potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır Sakarya. Hayranlık uyandıran doğal güzellikleri ve alternatif turizm olanakları ile Sakarya, turizm yatırımlarının da artmasıyla çevre metropollerdeki yüksek nüfusun, doğa içinde huzurlu bir tatil için ilk tercih ettiği lokasyonların başında gelmektedir.

Turistlerin yoğun ilgi gösterdiği ve ülkemizin en popüler tatil merkezlerinden olan Sapanca, eşsiz güzellikteki yeşilliklerin çevirdiği gölü ile ziyaretçilerine unutulmaz manzaralar eşliğinde doğa içinde dinlenme imkanı sunmaktadır. Sakarya'nın kuzeyindeki 2.300 civarında bitki türüne ev sahipliği yapan kuş göç yolları üstünde bulunan Acarlar Longozu; orman içinde saf doğa ile çevrili günübirlik turizmin merkezi Poyrazlar Gölü; özellikle yerli turistlerin yaz aylarında gözde mekânları arasında olan uzun kumsalların yer aldığı Karadeniz sahil şeridi öne çıkan turizm destinasyonları arasındadır.

2021 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Turizm Örgütü tarafından en iyi "kırsal turizm destinasyonu" ilan edilen, tarihi yapıları ve doğal yapısı ile Taraklı; erken Bizans döneminin Anadolu'daki en görkemli anıtsal yapılarından olan ve UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'nde yer alan Justinianus Köprüsü Sakarya'da görülmesi gereken turizm unsurlarının başında gelmektedir. Sakarya enfes yemek kültürüyle gastronomi turizmine; sağlık turizmi belgeli tesisleri ve İstanbul'a yakın olmanın avantajıyla sağlık turizmine; spor kampına uygun doğası ve kamu kurumlarının tesisleşme yatırımları ile spor kamp turizmine hitap etmektedir.

KÖŞE BUCAK SAKARYA

Tüm bunlarla birlikte Sapanca Olimpik Su Sporları Merkezinin varlığı, "Bisiklet Dostu Şehir" ve "Avrupa Spor Şehri" ünvanlarının alınması, doğa sporlarının yaygınlaşması ile çeşitli dallarda ulusal ve uluslararası şampiyonalara ev sahipliği yapılması şehrin spor turizminde de hızla geliştiğini göstermektedir.

BİSİKLET VE SAKARYA

2021 yılında Uluslararası Bisiklet Birliği (UCI) onayıyla "Bisiklet Şehri" unvanı alan Sakarya, şehir içindeki planlı bisiklet yolları, ulusal ve uluslararası yarışmaların yapılabileceği altyapıya sahip 'Ayçiçeği Bisiklet Vadisi', doğadaki bisiklet kullanımına uygun parkurları ile bisiklet kullanıcıları için dost bir şehirdir. Bisiklet altyapılarının varlığı hem şehir sakinlerinin bisiklet kullanımını artırmakta hem de bisiklet sporu yapan turistlerin Sakarya'yı tercih etmesini sağlamaktadır. Mevcut altyapı ile 2020 Dünya Dağ Bisikleti Maraton Şampiyonası, 2021

BMX Super Cross Dünya Kupası, UCI MTB Cup Yarışları, 2021 MTB Cup Maraton Series gibi uluslararası şampiyonalar ile ulusal birçok yarışmaya ev sahipliği yapmıştır. Uluslararası organizasyonların TRT'nin yanı sıra Eurosport gibi küresel kanallarda canlı yayınlanması ülkemizin tanıtımına da katkı sağlamaktadır. Bisiklet festivallerinin de düzenlendiği Sakarya, bisiklet severleri bisiklet sürerken şehrin muhteşem doğasını yaşamaya bekliyor.

KÖŞE BUCAK SAKARYA

SU SPORLARI VE SAKARYA

Karadeniz'e sahili bulunan Sakarya, birçok su kaynağına da sahiptir. Sakarya Nehri başta olmak üzere birçok ırmakları, şelaleleri, gölleri ve göletleri, longozu ile çok çeşitli su alanları mevcuttur. Özellikle Sapanca Gölü ağırlıklı olmak üzere bu su alanlarında kürek, kano gibi su sporları altyapısı ve imkânları vardır. Türkiye Olimpik Su Sporları Merkezi'nin de bulunduğu Sapanca Gölü, 'su sporlarının adresi' olarak bilinmekte ve ülkemizin en

büyük spor kulüpleri dâhil olmak üzere birçok su sporu kulübünün aktivitelerine ve tesislerine ev sahipliği yapmaktadır. Ülkemizi uluslararası arenada temsil eden milli sporcular antrenmanlarını Sapanca'da yaparken, başta Türkiye Şampiyonaları olmak üzere ulusal ve uluslararası yarışma ve organizasyonlar Sapanca Gölünde düzenlenmektedir.

KÖŞE BUCAK SAKARYA

YAMAÇ PARAŞÜTÜ VE SAKARYA

Özgürlük hissini yüksek adrenalinle yaşamak isteyenler Sakarya'da yamaç paraşütü yapabilmektedir. Şehir, bazı yaylaları ve dağlarında yamaç paraşütü yapılabilecek uygun tepe ve uçuş alanlarına sahiptir. Hava sporları faaliyetleri yürüten ve şehre gelen turistlere yamaç paraşütü deneyimi yaşatan ve isteyenlere profesyonel eğitim veren sertifikalı firmalar, faaliyetleri için özellikle Serdivan'ı seçmektedir. Paraşüttepe olarak da bilinen Serdivan İlçe'sindeki Kırantepe, yamaç paraşütü heyecanının yaşanabileceği özel yerlerden biridir. Öncelikle yamaç paraşütü için harika denilebilecek ölçüde bir eğime sahiptir, aynı zamanda eğimi çok pürüzsüzdür. Bu, çok güvenli ve stabil bir şekilde yelken denilen sınırsız sürede havada kalmaya imkan veren olayı gerçekleştirebilmeye olanak sağlamaktadır. Kırantepe yön olarak

kuzey – kuzeybatı ve kuzeydoğu yönlerine bakmaktadır, yüksekliği 230 metredir. Bu özellikler, hemen hemen her gün Serdivan'da yamaç paraşütü yapılabileceği anlamına gelmektedir. Çünkü Sakarya'da yazın rüzgar kuzey yönünden eser. Bunun yanı sıra uçuş güzergâhının geniş bir ova olması, termik denilen hava hareketlerini tetiklemektedir. Bu hava hareketleri kalkış alanından çok daha yükseklerle çıkmaya ve uzak mesafelere gitmeye olanak sağlamaktadır. Kırantepe dışında, Karagöl Yaylası, Dikmen Yaylası gibi yaylalarda da yamaç paraşütü yapılabilmektedir. Tüm bu imkanları ile Sakarya, amatör yamaç paraşütçülerini yemyeşil doğanın eşliğinde yüksek adrenalinle uçuş hikayeleri yazmaya davet ediyor.

KÖŞE BUCAK SAKARYA

MOTOR SPORLARI VE SAKARYA

Sakarya; sahip olduğu vadileri, dağları, nehirleri, yaylalarının yanı sıra Spor Ada Motor Sporları Tesisi ve Ayçiçeği Vadisi gibi tesis/pist altyapısı varlığı ile çeşitli motor sporlarının hem doğada hem de pistlerde yapıldığı nadir şehirlerden biridir. Off-road, motokros, enduro, atv, tırmanma gibi motor sporları Sakarya'da yapılabilmektedir. Uzun yıllardır, Türkiye Off-Road Şampiyonasının bazı ayakları, Continental Süper Enduro Yarışları gibi ulusal şampiyonlarla birlikte motor sporlarına yönelik birçok

şampiyona ve organizasyon düzenlenmektedir. Sakarya Büyükşehir Belediyesinin yaptığı Spor Ada Motor Sporları Tesisi ile Ayçiçeği Vadisi motor sporlarının yapılabileceği parkurlar/pistler olarak öne çıkarken, Kirantepe, Karagöl Yaylası, Sultanpınar Yaylası, Soğucak, Davlumbaz Yaylası ile Geyve, Pamukova, Hendek, Akyazı ilçelerinin çevresinde bulunan doğal parkurlarda da motor sporları yapılabilmektedir.

KÖŞE BUCAK SAKARYA

TREKKİNG VE SAKARYA

Sakarya'nın çok çeşitli yeryüzü şekillerine sahip eşsiz güzellikteki yeşil doğası birçok doğa sporuna elverişlidir. Doğa severlerin bunların arasından en çok tercih ettiği trekking (doğa yürüyüşü) için alternatif rotalarıyla Sakarya en cazip illerden biridir. Gerek yerel yönetimler ve kamu kurumları öncülüğünde, gerekse sivil toplum kuruluşları veya özel oluşturulmuş yürüyüş grupları ile birlikte

Sakarya'nın birçok bölgesinde trekking etkinlikleri her mevsim düzenlenmektedir. Doğa yürüyüşçüleri, bu etkinliklerle birlikte alçak bölgelerden yüksek rakımlı yerlere bu rotaları gezerek Sakarya'nın ormanlarıyla, şelaleleriyle, yaylalarıyla, vadileriyle, kanyonlarıyla birlikte ferahlık veren büyüleyici doğasını keşfetmektedirler.

Hazırlayan: Abdulkadir USLU

MARKA - Sakarya Yatırım Destek Ofisi Koordinatörü

- Sector 1
- Sector 2
- Sector 3
- Sector 4
- Sector 5
- Sector 6
- Sector 7

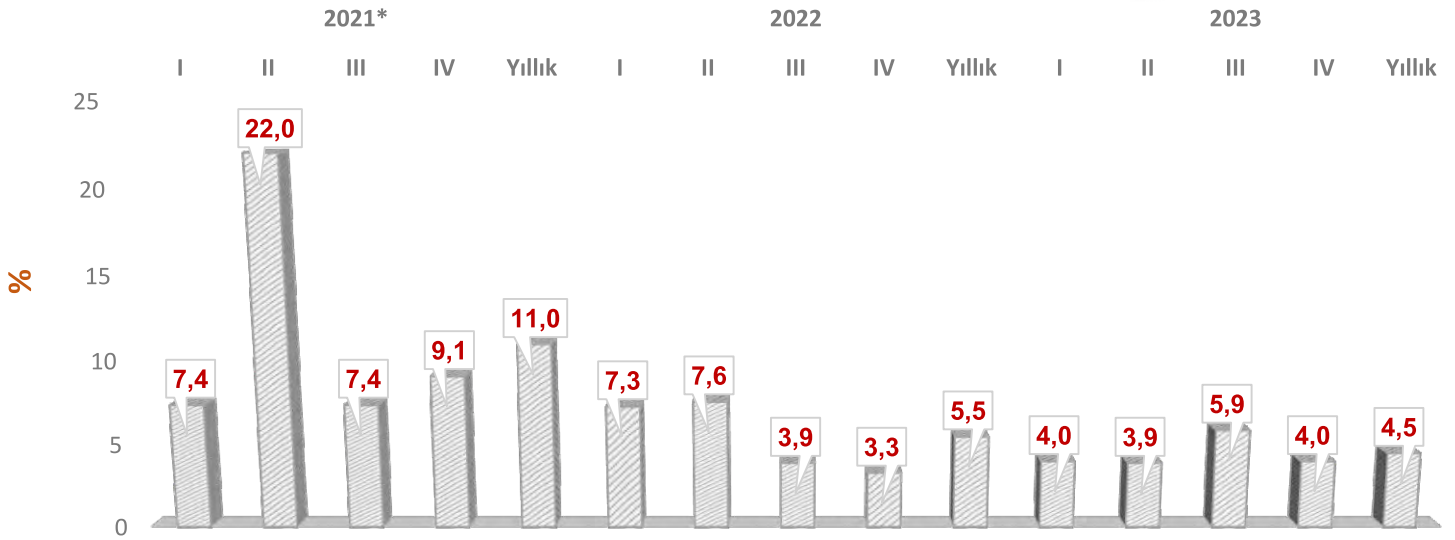
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Türkiye ve Doğu Marmara Bölgesi

Temel Ekonomik Göstergeler

Ulusal Gelişmeler

► Büyüme Hızı (%)

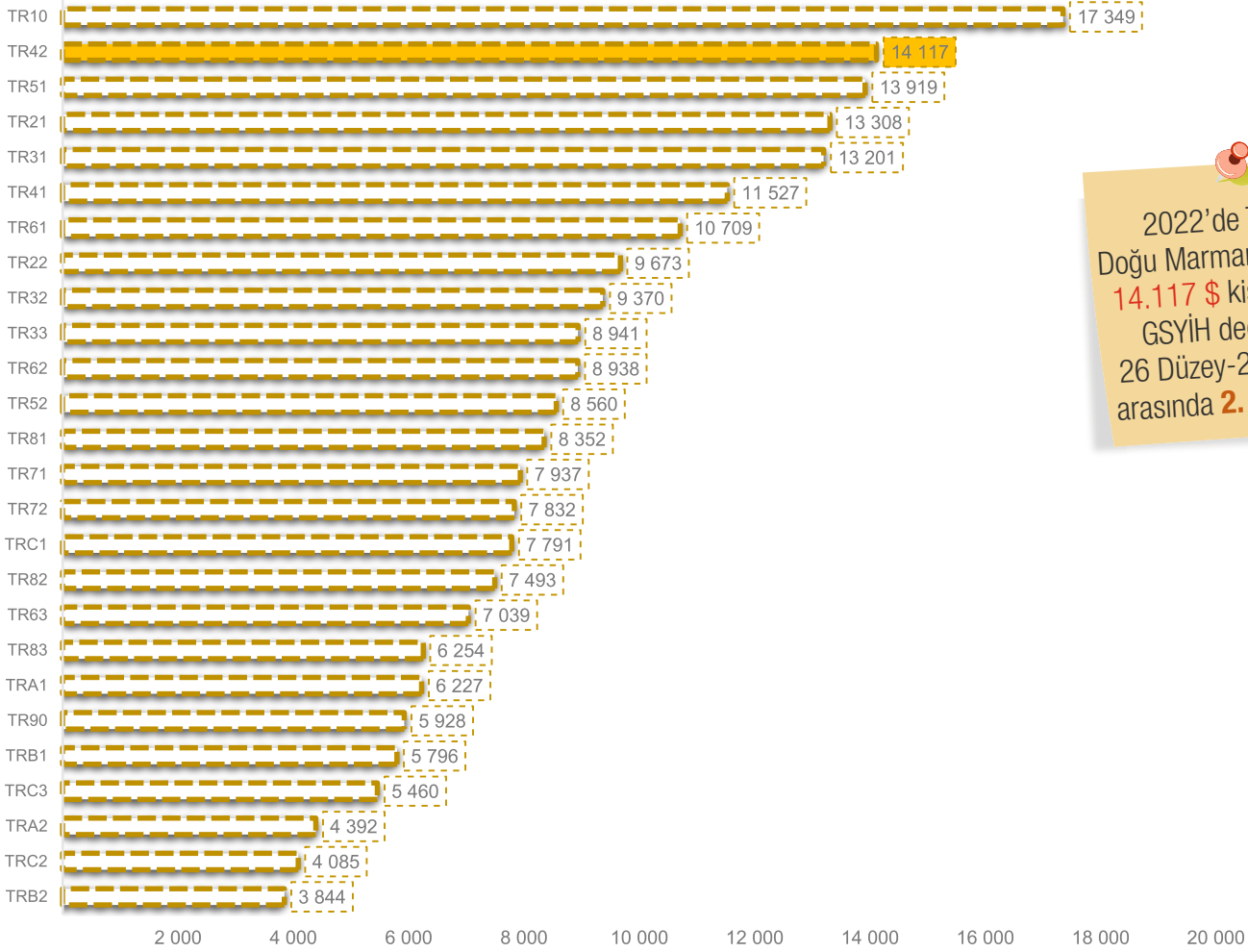
GSYİH, 2023 yılı dördüncü çeyreğinde, önceki yıl aynı dönemine göre **%4,0** ve yıllık toplam **%4,5** artmıştır.

Cari fiyatlarla üretim yöntemine göre GSYİH ise, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre **%75,9** artarak **8 trilyon 431 milyar 375 milyon ₺** olmuştur.

Kaynak: TÜİK, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2021-2022-2023 yılları revize edilmiştir*.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-III.-Ceyrek:-Temmuz---Eylul,-2023-49663>

► GSYİH

Düzyer 2 Bazlı Kişi Başına GSYİH (\$)

2022'de TR42
Doğu Marmara Bölgesi
14.117 \$ kişi başına
GSYİH değeri ile
26 Düzey-2 Bölgesi
arasında **2.** sıradadır.

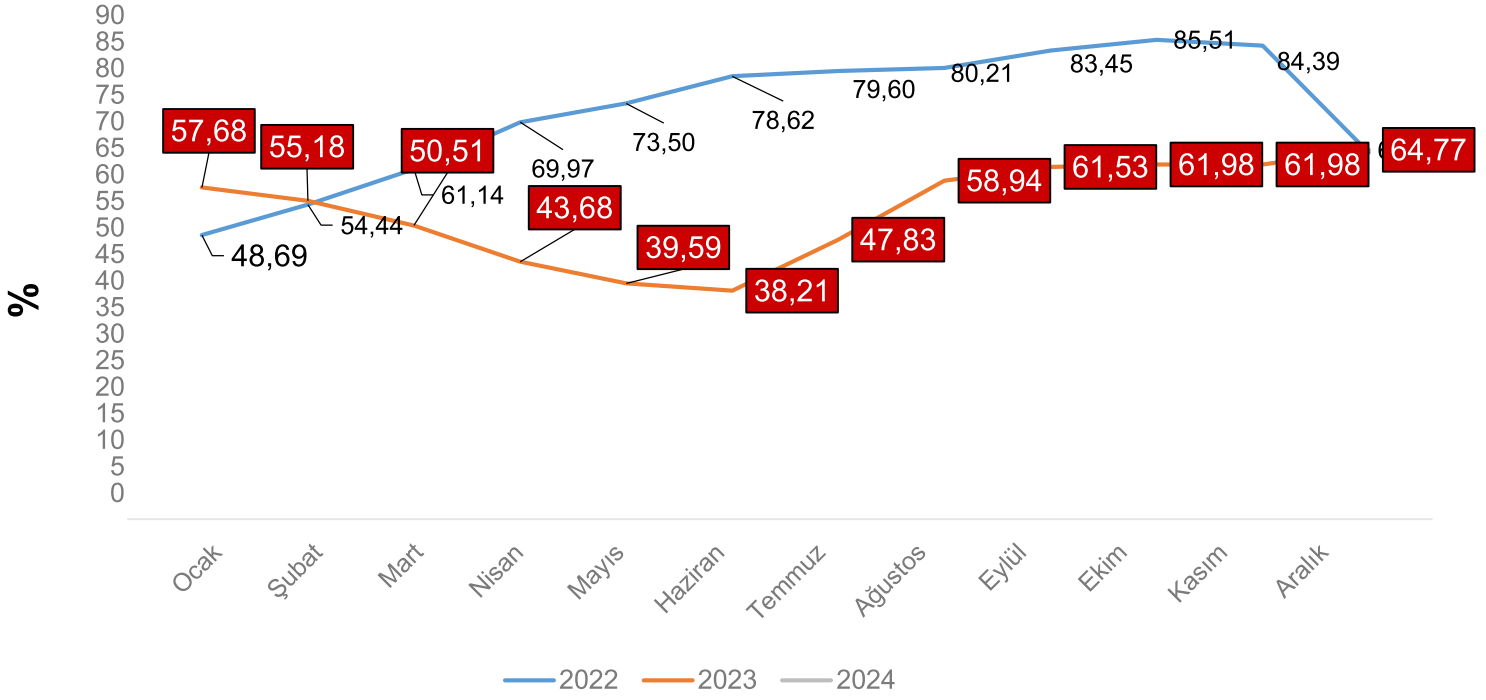
İl Bazlı Kişi Başına GSYİH

İl Sırası	İl	2022 (\$)
1	Kocaeli	18.269
2	İstanbul	17.349
3	Tekirdağ	15.296
8	Yalova	11.916
11	Bolu	11.317
20	Sakarya	9.535
24	Düzce	8.936
81	Van	3.275
#	Türkiye	10.659

Kaynak: Kaynak: TÜİK, Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2022

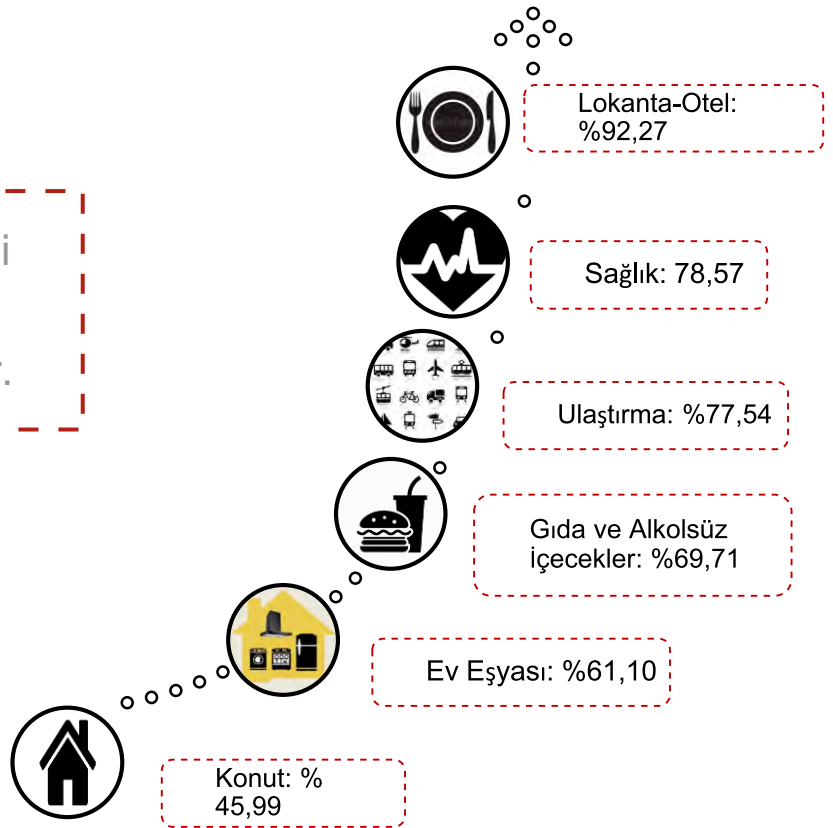
<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/degiskenlerUzerindenSorgula.do?d-4326216-p=1#>

► Tüketici Fiyat Endeksi (Ocak'24;%)

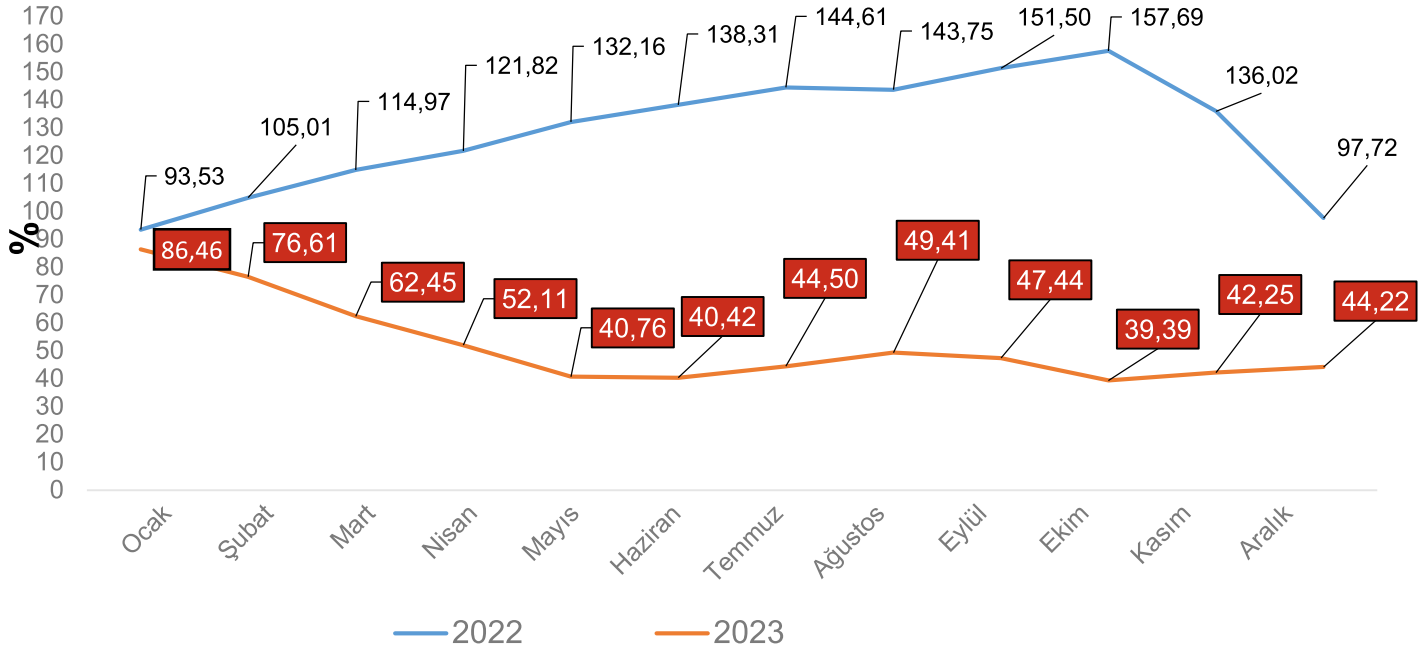

Tüketici Fiyat Endeksi
aylık %6,70; yıllık
%64,86 artmıştır.

Yıllık Artış

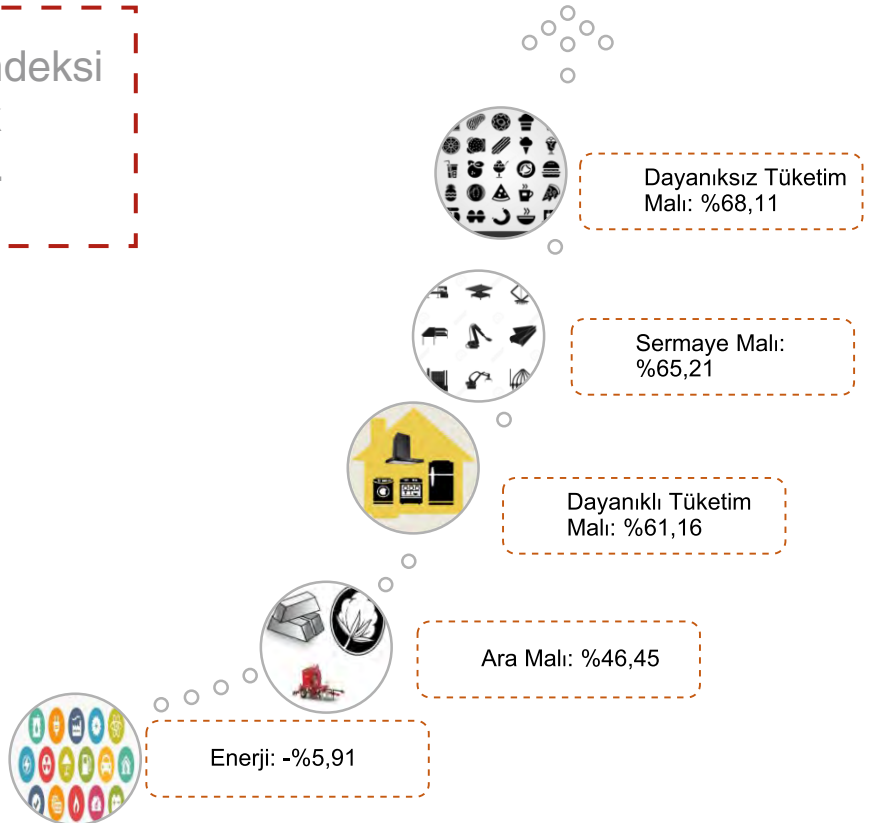

► Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Ocak'24; %)

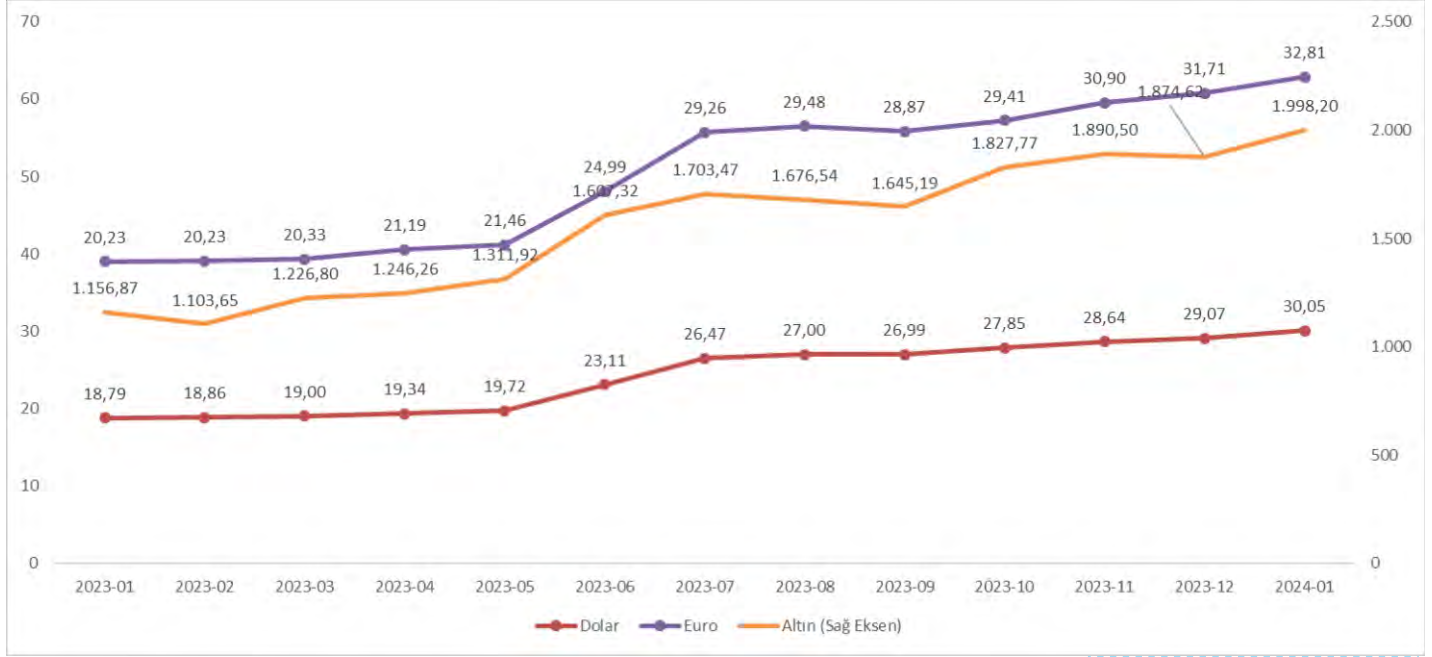

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi
aylık %4,14; yıllık
%44,20 artmıştır.

Yıllık Artış

► Döviz Kuru Endeksi(Ocak'24)

Kaynak: TCMB, https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/kurlar_tr.html

Artış Oranları:
Dolar: % 59,92
Euro: % 62,18
Altın: % 72,72

► TCMB Faiz Oranları(Ocak'24)

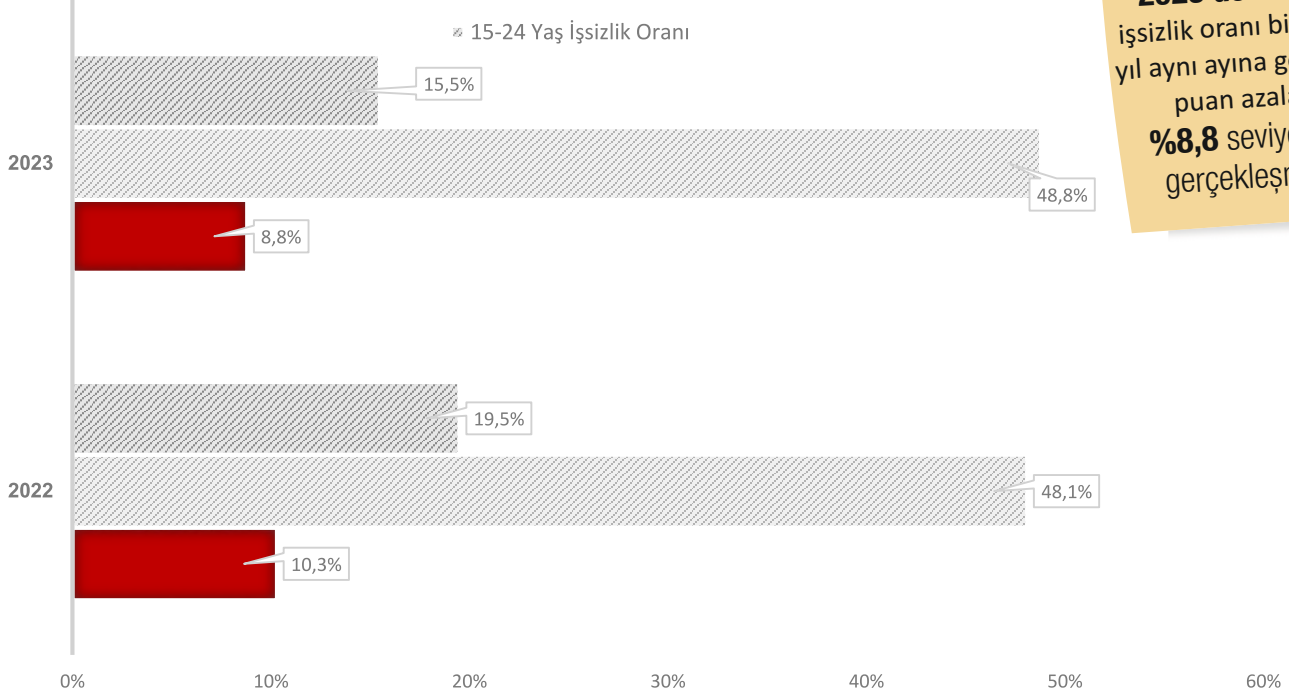
Tarih	Faiz Oranı
24.02.2023	8.50
23.06.2023	15.00
21.07.2023	17.50
25.08.2023	25.00
22.09.2023	30.00
27.10.2023	35.00
24.11.2023	40.00
22.12.2023	42.5
26.01.2024	45.00

Merkez Bankası	Faiz Oranı
Japonya Merkez Bankası	% -0,10
Çin Merkez Bankası	% 3.45
Avrupa Merkez Bankası	% 4.50
İngiltere Merkez Bankası	% 5.25
FED	% 5.50
Brezilya Merkez Bankası	% 11.25
Rusya Merkez Bankası	% 16
Arjantin Merkez Bankası	% 100

Politika Faizi
(2024 Ocak)

Kaynak: TCMB, Faiz Oranı, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Merkez+Bankasi+Faiz+Oranlari/1+Hafta+Repo>

► İşsizlik (Aralık'23; %)

2023'de Aralık ayı işsizlik oranı bir önceki yıl aynı ayına göre %1,5 puan azalarak **%8,8** seviyesinde gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK; İşgücü İstatistikleri, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İsgucu-Istatistikleri-Ekim-2023-49377>

- İşgücü 2023 yılı Aralık ayında 35 milyon 154 bin kişi, işgücüne katılım oranı ise **%53,5** olarak gerçekleşti (Aralık'22: %53,6).
- İstihdam edilenlerin sayısı 32 milyon 056 bin kişi, istihdam oranı ise **%48,8** oldu (Aralık' 22: %48,1).
- İşsizlerin sayısı 3 milyon 098 bin kişi, işsizlik oranı ise **%8,8** oldu (Aralık'22: %10,3).

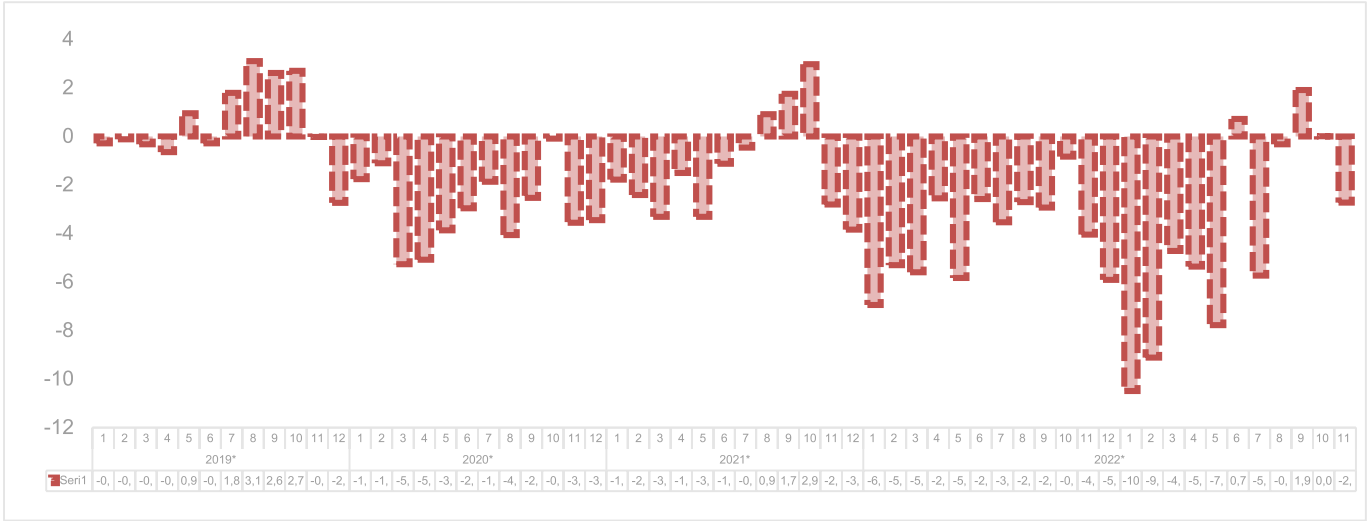

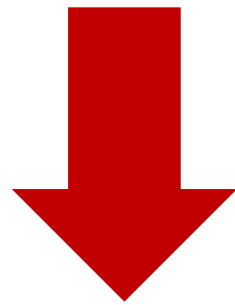
► Ödemeler Dengesi (Aralık'23)

Aralık ayında cari işlemler hesabı 2.091 milyon \$ açık kaydetmiştir.

Cari işlemler hesabı (Ocak-Aralık 2023) döneminde ise 45.150 milyar \$ açık vermiştir.

Kaynak: Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri; *Revize <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/istatistikler/odemeler+dengesi+ve+ilgili+istatistikler/odemeler+dengesi+istatistikleri>

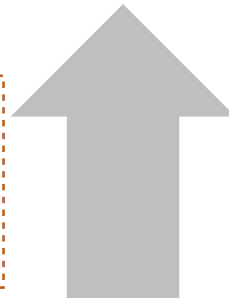

+

• Hizmetler Dengesi
2.574 milyon \$

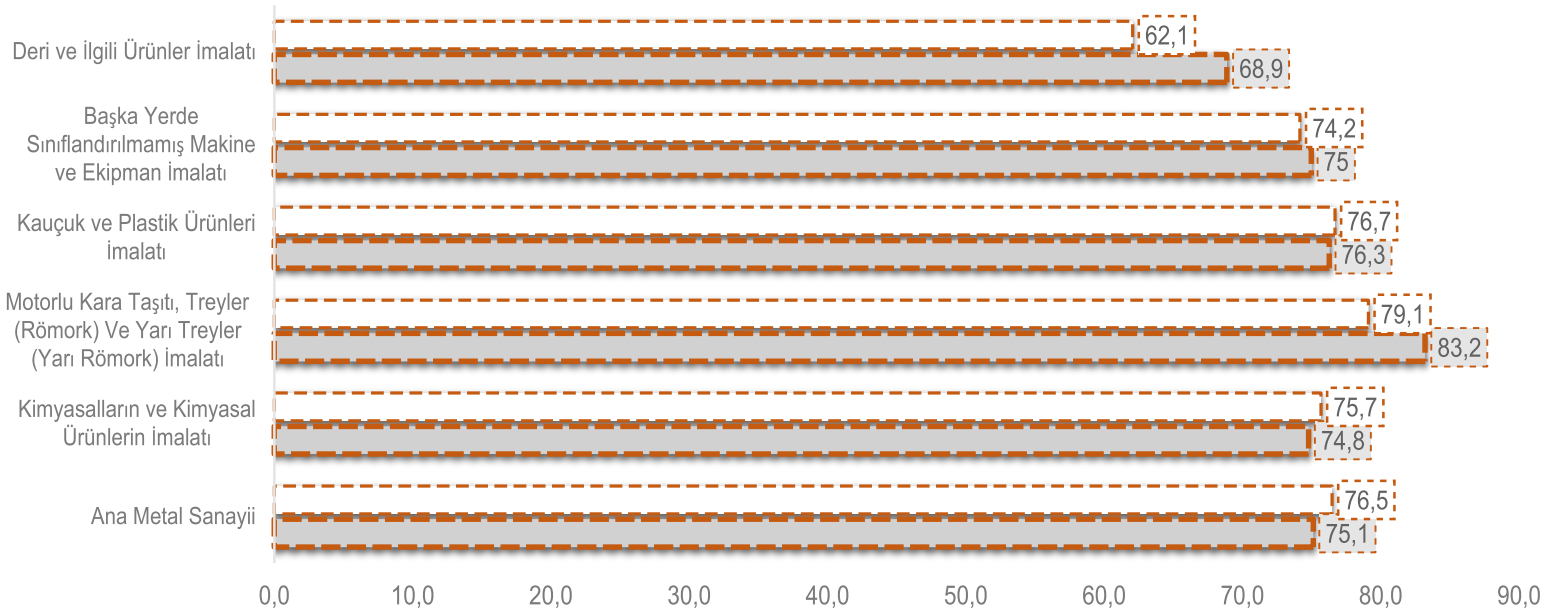
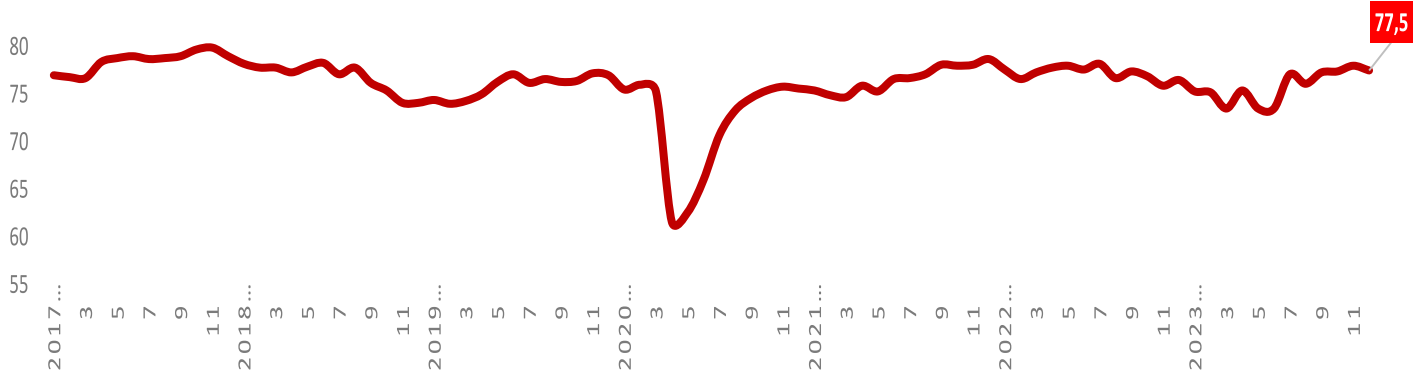
-

• Dış Ticaret Dengesi 4.586
milyon \$
• Birincil Gelir Dengesi 233
milyon \$

► Kapasite Kullanım Oranı (Aralık'23)

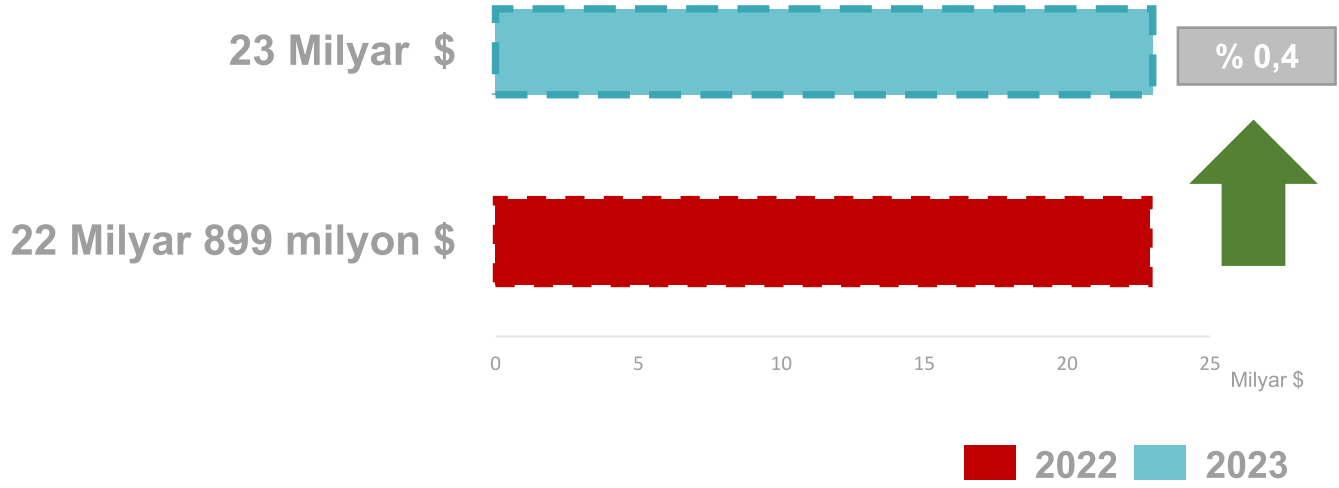
İmalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2022 yılı Aralık ayında %76,5 iken 2023 yılı aynı ayında %77,5 (1.0 puan artış) seviyesinde gerçekleşmiştir.

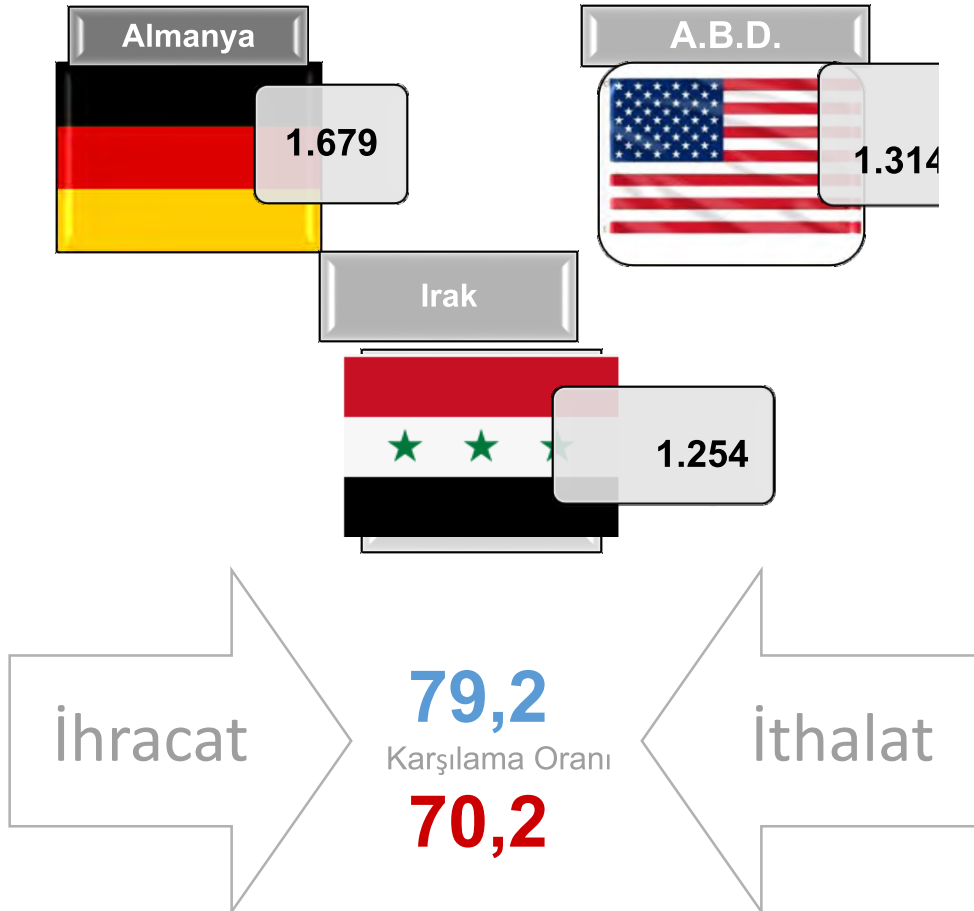
2023 2022

İmalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2022 yılı Aralık ayında %76,5 iken 2023 yılı aynı ayında %77,5 (1.0 puan artış) seviyesinde gerçekleşmiştir.

► Dış Ticaret –İhracat (Aralık 2023)

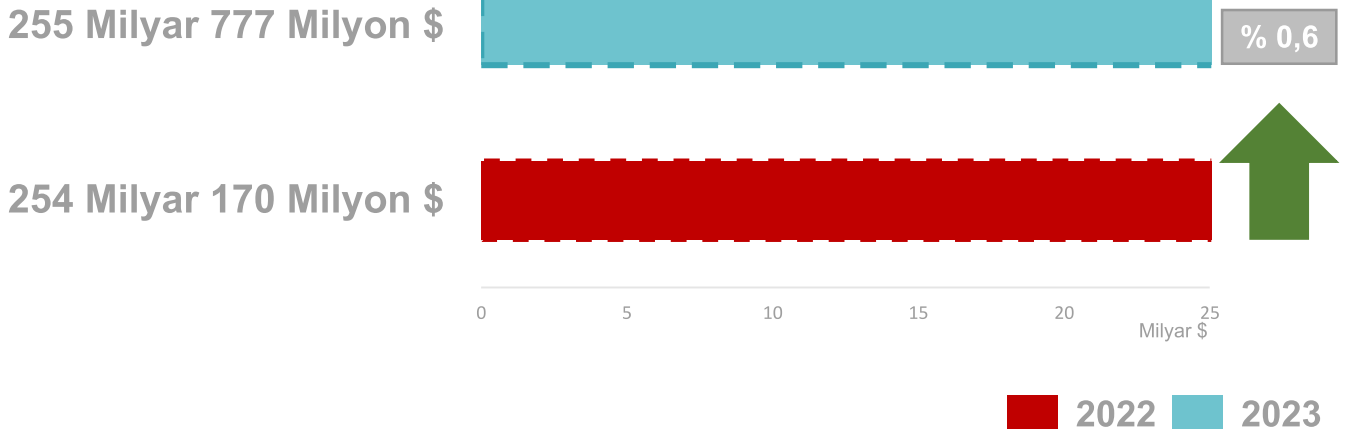

En Fazla İhracat Yapılan Ülkeler (milyon \$)

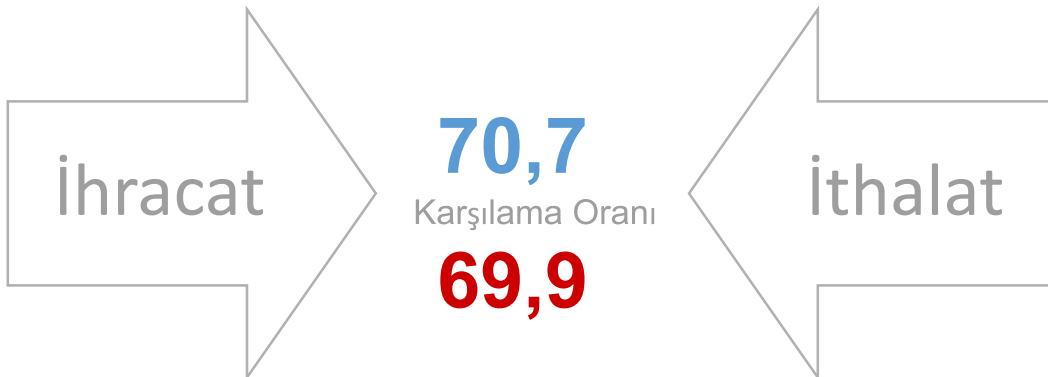
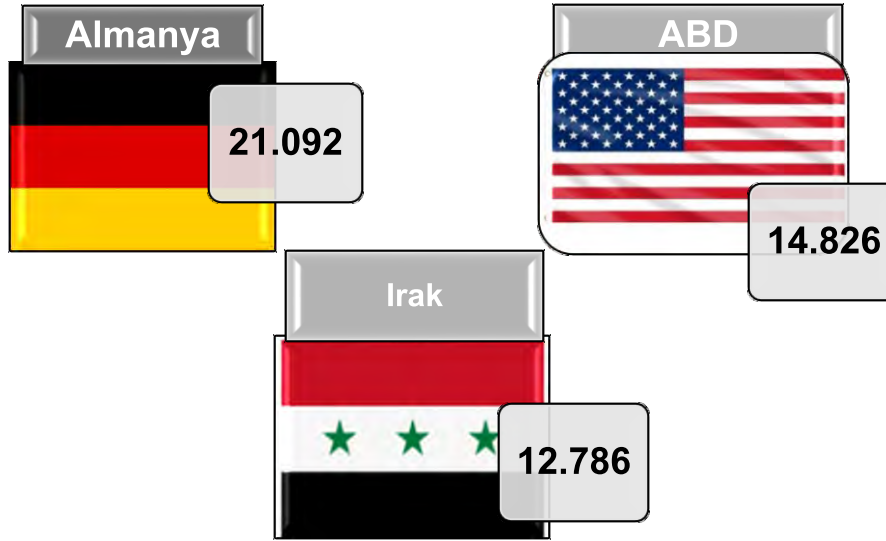

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, Genel Ticaret Sistemi verileri referans alınmıştır

► Dış Ticaret –İhracat (Ocak - Aralık 2023)

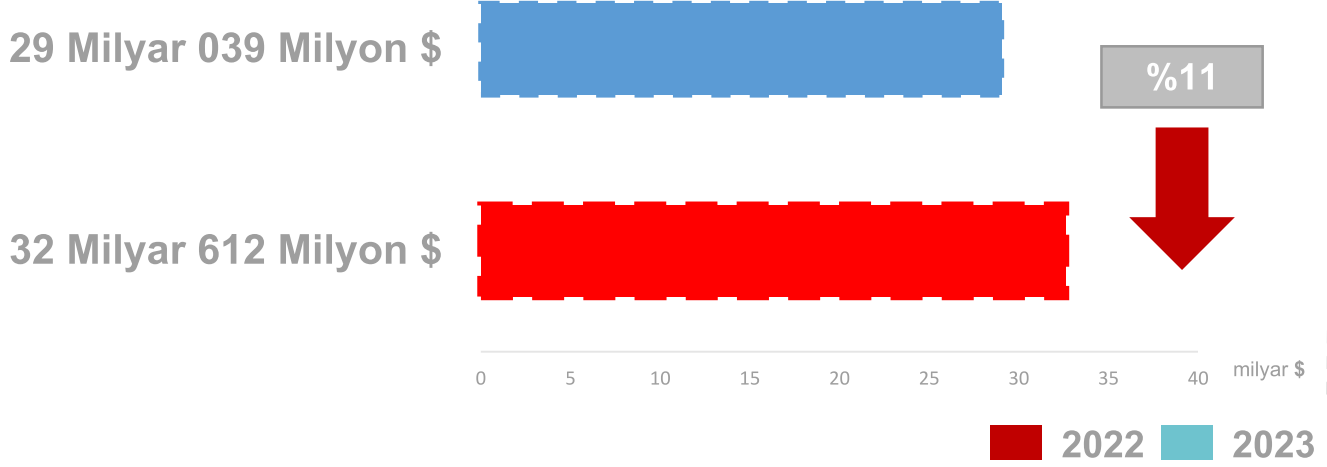

En Fazla İhracat Yapılan Ülkeler (milyon \$)

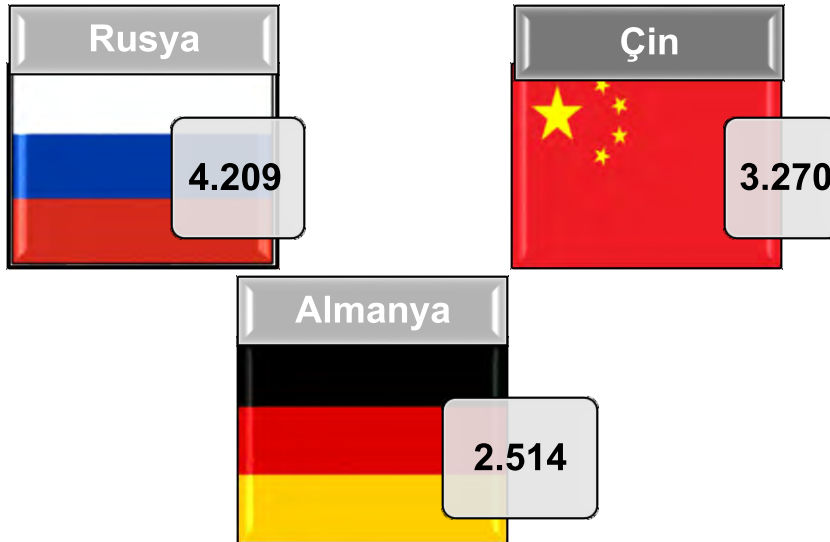

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, Genel Ticaret Sistemi verileri referans alınmıştır

► Dış Ticaret –İthalat (Aralık 2023)

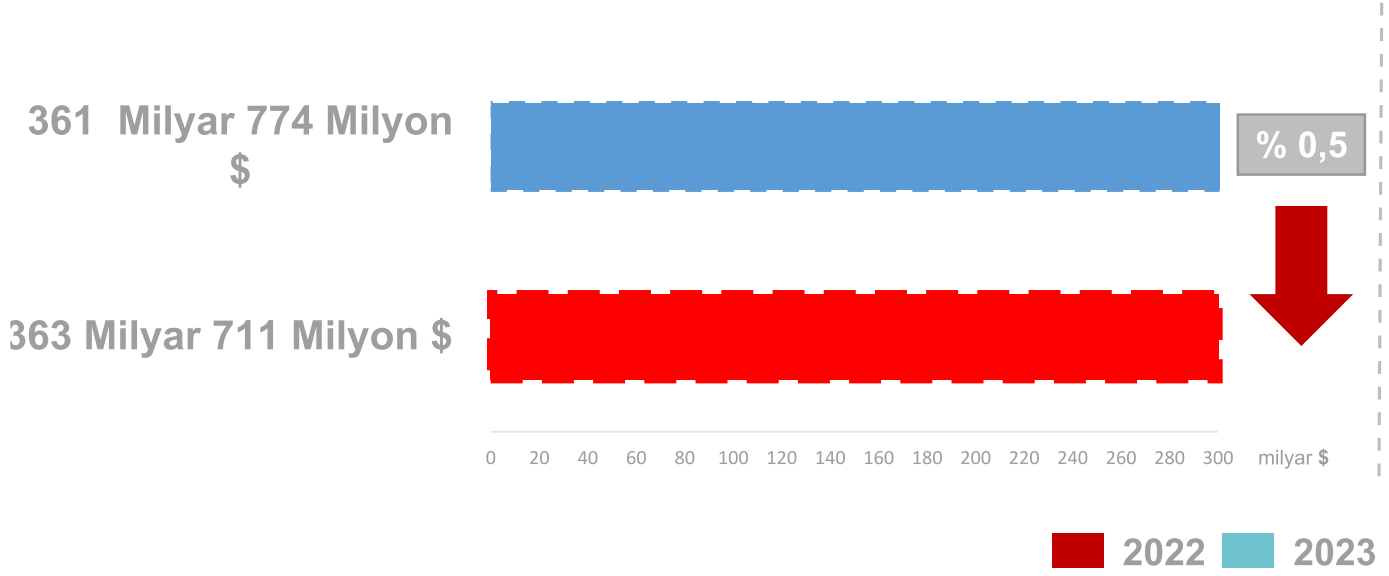

En Fazla İthalat Yapılan Ülkeler (milyon \$)

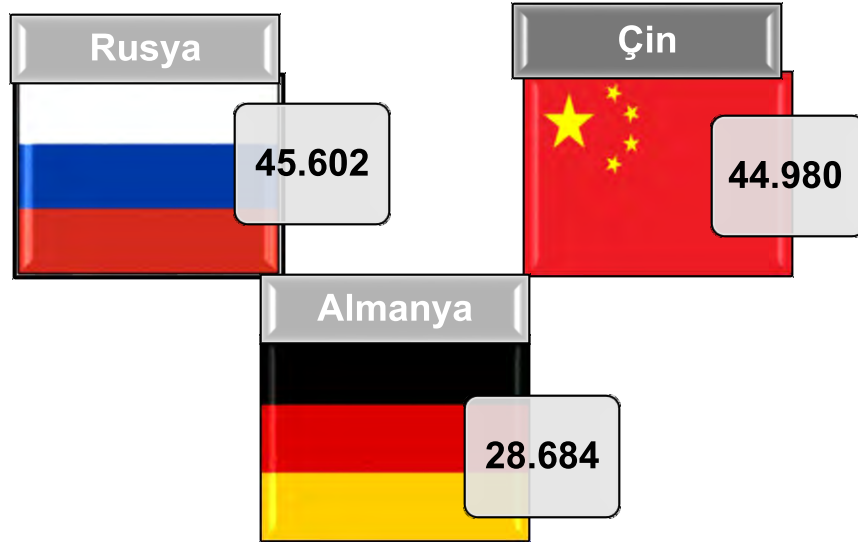

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, Genel Ticaret Sistemi verileri referans alınmıştır.

► Dış Ticaret –İthalat (Ocak-Aralık 2023)

En Fazla İthalat Yapılan Ülkeler (milyon \$)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri, Genel Ticaret Sistemi verileri referans alınmıştır.

Bölgesel Gelişmeler

► İhracat (Gümrüklere Göre)

TÜİK verilerine göre, Ocak 2024'de TR42 Doğu Marmara Bölgesi yaklaşık **3,6 milyar \$** ihracat tutarı ile Türkiye toplam ihracatının **%18,30'unu** gerçekleştirmiş, 2023 yılı Ocak-Aralık döneminde bu oran **%17,5** düzeyinde gerçekleşmiştir.

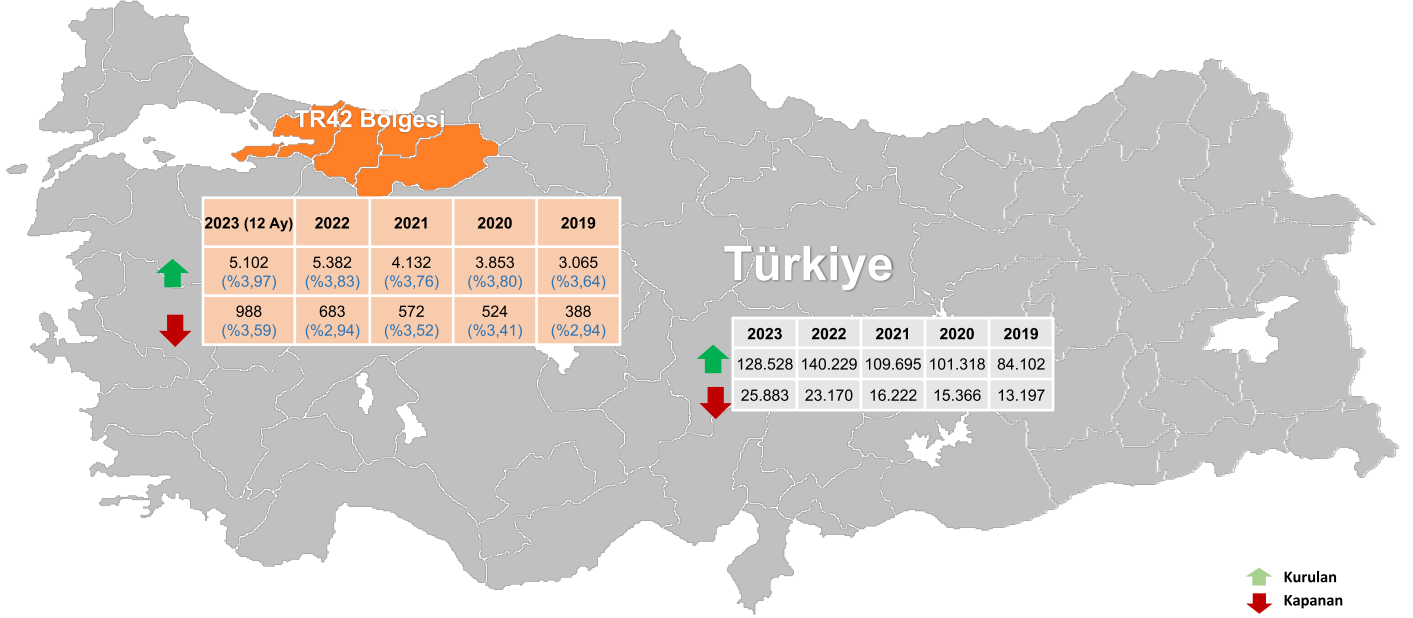
Ocak 2024

il	İhracat Tutarı \$	Pay %	TR Sıralama
Kocaeli	2.510.310	12,6%	2
Sakarya	743.854	3,7%	8
Düzce	167.338	0,8%	20
Yalova	163.540	0,8%	21
Bolu	77.962	0,4%	32
Doğu Marmara Toplam	3.663.004	18,3%	2
Türkiye Toplam	19.991.424	100,0%	

Ocak – Aralık 2023

il	İhracat Tutarı \$	Pay %	TR Sıralama
Kocaeli	30.722.787.058	% 12,0	2
Sakarya	9.402.699.147	% 3,7	9
Düzce	1.930.004.054	% 0,8	20
Yalova	1.813.767.766	% 0,7	21
Bolu	935.423.446	% 0,4	33
Doğu Marmara Toplam	44.804.681.471	% 17,5	2
Türkiye Toplam	255.777.398.239	100,00	

► Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri (Ocak-Aralık 2023)

Kaynak: TOBB Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri: <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>

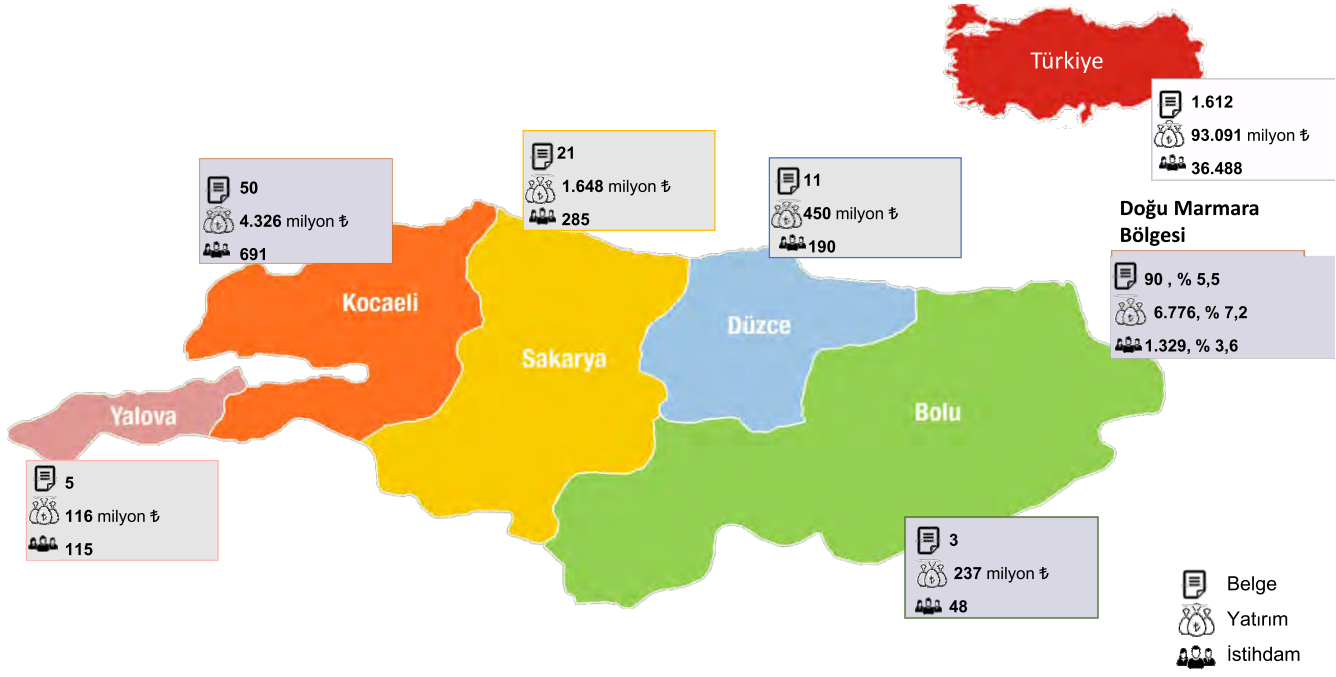
► İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu		
İl	İSO	Ticaret ve Sanayi Odası
Kocaeli	40	83
Sakarya	8	36
Düzce	2	7
Bolu	2	7
Yalova	3	6
Doğu Marmara	55	139

Kaynak: İSO, İlgili TSO

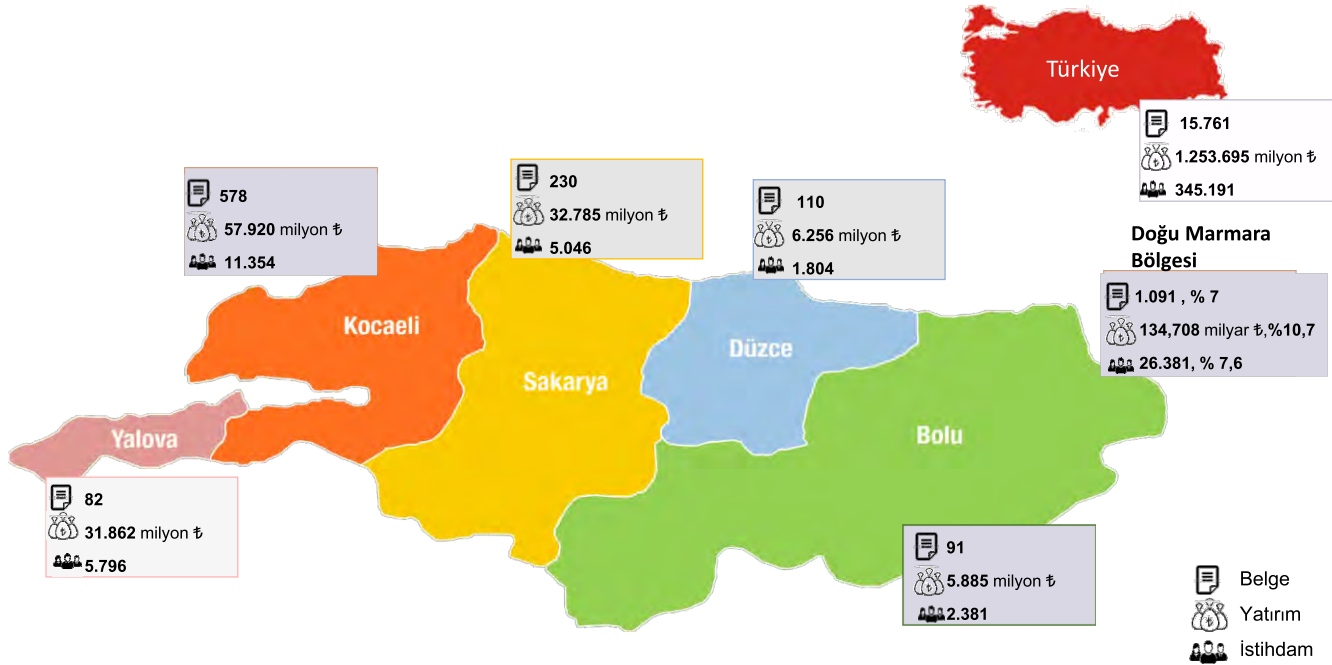

► Yatırım Teşvik İstatistikleri, 2023 (Aralık)

Kaynak: STB, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

► Yatırım Teşvik İstatistikleri, 2023 (Ocak - Aralık)

Kaynak: STB, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

MARKA

DOĞU MARMARA
KALKINMA AJANSI

Yalova Yatırım Destek Ofisi

Fatih Cad. Hürriyet Sok. No: 22/3
Merkez / YALOVA

Sakarya Yatırım Destek Ofisi

Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası
Sakarya Mah. No:19 Arifiye / SAKARYA

Bolu Yatırım Destek Ofisi

Borazanlar Mah. D-100 Karayolu
Cad. No:42 14200 Merkez / BOLU

Kocaeli Yatırım Destek Ofisi

Yenişehir Mah. Demokrasi Bulvarı
No:72/A 41050 İzmit / KOCAELİ

Gebze İrtibat Bürosu

Güzeller Mah. Kavak Cad. No:3
Gebze / KOCAELİ (Gebze Ticaret Odası 6.Kat)

Düzce Yatırım Destek Ofisi

Kültür Mah. Süleyman
Kuyumcu Cad. No:15/201 DÜZCE

MERKEZ

KOCAELİ YATIRIM DESTEK OFİSİ

Yenişehir Mah. Demokrasi Bulvarı
No:72/A 41050 İzmit / KOCAELİ

☎ 0 262 332 01 44
☎ 0 262 332 01 45
✉ info@marka.org.tr

📷 dogumarmarakalkinmaajansi

📘 dogumarmarakalkinmaajansi

🌐 dogumarmarakalkinmaajansi

📺 dogumarmaramrka

📺 themarkatr42